

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PIEKTĀ NODAĻA

LIETA ANDERSENA pret LATVIJU

(Iesniegums Nr.79441/17)

SPRIEDUMS

STRASBŪRA

2019.gada 19.septembris

Spriedums ir stājies spēkā 2020.gada 24.februārī

*Šis spriedums ir stājies spēkā saskaņā ar Konvencijas 44.panta 2.punktu. Tajā var
tikt izdarītas redakcionālas izmaiņas.*

Lietā “Andersena pret Latviju”

Eiropas Cilvēktiesību tiesa (Piektā nodaļa), sanākusi kā palāta šādā sastāvā:

Angelika Nußberger, priekšsēdētāja,
Gabriele Kucsko-Stadlmayer,
Ganna Yudkivska,
André Potocki,
Síofra O’Leary,
Mārtiņš Mits,
Lado Chanturia, tiesneši,

un *Claudia Westerdiek*, nodaļas sekretāre,
pēc apspriešanās slēgtā sēdē 2019.gada 27.augustā,
pasludina šādu spriedumu, kas pieņemts šajā datumā:

TIESVEDĪBA

1. Lietas pamatā ir iesniegums (Nr.79441/17), kuru pret Latvijas Republiku Tiesā atbilstoši Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (“Konvencija”) 34.pantam 2017.gada 20.novembrī iesniedza Latvijas pilsoņe Kerija Andersena (“iesniedzēja”).

2. Iesniedzēju, kurai tika piešķirta juridiskā palīdzība, pārstāvēja Rīgā praktizējoša zvērināta advokāte I.Nikuļceva. Latvijas valdību (“Valdība”) pārstāvēja tās pārstāve K.Līce.

3. Iesniedzēja apgalvoja, ka Latvijas tiesu lēmums atgriezt viņas meitu Norvēģijā pārkāpa viņas tiesības uz ģimenes dzīves neaizskaramību un lēmuma pieņemšanas procesā tika pieļauti pārkāpumi. Viņa atsaucās uz Konvencijas 6.pantu un 8.pantu.

4. 2017.gada 23.novembrī iesniegums tika nosūtīts Valdībai.

FAKTI**I. LIETAS APSTĀKĻI****A. Tiesvedības priekšvēsture**

5. Iesniedzēja ir Latvijas pilsoņe, kas dzimusi 1970.gadā un dzīvo Rīgā.

6. 2013.gada 3.augustā iesniedzēja noslēdza laulību ar Norvēģijas pilsoni S.I.E.A. 2013.gada 3.decembrī viņiem piedzima meita K.S.A., kas ir gan Latvijas, gan Norvēģijas pilsoņe. Tajā laikā ģimene dzīvoja Latvijā.

7. Valdība apgalvoja, ka 2014.gada februārī ģimene pārcēlās uz Rellingenu Norvēģijā. Tomēr iesniedzēja apgalvoja, ka gan Latvija, gan Norvēģija ir jāuzskata par viņu dzīvesvietas valstīm, jo viņa un viņas meita uzturēja ciešas saites ar Latviju – viņas tur pavadīja daudz laika, viņa turpināja saņemt pabalstu bērna uzturēšanai un bezdarbnieka pabalstu no Latvijas, un viņas meita turpināja atrasties ģimenes ārsta uzskaitē Latvijā. Turklāt iesniedzēja nebija nodarbināta Norvēģijā.

8. Laikā no 2015.gada augusta līdz 2017.gada jūnijam K.S.A. apmeklēja bērnudārzu Norvēģijā.

9. 2017.gada pavasarī laulāto attiecības pasliktinājās. 2017.gada jūnijā S.I.E.A. izvācās no ģimenes mājas.

10. 2017.gada pavasarī S.I.E.A. saistībā ar situāciju ģimenē apmeklēja dažas sanāksmes Bērnu, jaunatnes un ģimenes lietu pārvaldē (*Bufetat*) Romerikē, Norvēģijā. Jūnijā tika organizēta laulāto mediācija – priekšnoteikums laulības šķiršanai un bērna aizgādības noteikšanas procesam –, bet iesniedzēja tajā nepiedalījās.

11. Iesniedzēja apgalvoja, ka S.I.E.A. bija kļuvis fiziski vardarbīgs pret viņu. Par to viņa bija sūdzējusies savam ģimenes ārstam Norvēģijā. Iesniedzēja apgalvoja, ka viņa bija vērsusies arī Bērnu, jaunatnes un ģimenes lietu pārvaldē, Norvēģijas Bērnu labklājības dienestā (*Barnevernet*), Oslo krīzes centrā un vietējā krīzes centrā Romerikē, kā arī sieviešu konsultāciju centrā Norvēģijā. Iesniedzēja apgalvoja, ka šīs iestādes nevarēja palīdzēt viņai, jo viņa nebija nodokļu maksātāja Norvēģijā.

12. Iesniedzēja arī apgalvoja, ka 2017.gada 2.jūlijā S.I.E.A. bija ieradies ģimenes mājā bez iepriekšēja brīdinājuma, viņš esot izturējies agresīvi, mēģinājis nozagt viņas somu ar pasēm un iesitis K.S.A. Pēc S.I.E.A. aiziešanas iesniedzēja veikusi ierakstu ar savu meitu, kurā atkārtoja, ka viņš ar viņas pašas roku bija iesitis viņai pa aci. Iesniedzēja apgalvoja, ka pēc šī incidenta viņa kopā ar K.S.A. pārcēlās uz Latviju. 4.jūlijā viņa nosūtīja īsziņu S.I.E.A., paziņojot, ka viņas ir aizbraukušas no Norvēģijas un atrodas drošībā.

13. Drīz pēc tam iesniedzēja Latvijā atrada darbu, un K.S.A. uzsāka tur apmeklēt bērnudārzu.

B. Tiesvedība saskaņā ar Hāgas konvenciju

1. Pieteikums par K.S.A. atgriešanu

14. 2017.gada 5.jūlijā S.I.E.A. vērsās Norvēģijas Centrālajā iestādē ar pieteikumu par K.S.A. atgriešanu Norvēģijā saskaņā ar 1980.gada 25.oktobra Hāgas konvenciju par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem (“Hāgas konvencija”). 2017.gada 11.augustā šo pieteikumu saņēma Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesa.

15. 2017.gada 24.augustā pirmajā tiesas sēdē iesniedzēja lūdza atlikt lietas izskatīšanu, lai viņa varētu saņemt juridisko pārstāvību. Tiesa atlika tiesas sēdi uz 2017.gada 7.septembri.

16. 2017. gada 6.septembrī iesniedzēja izsniedza rakstveida pilnvaru, ar kuru pilnvaroja A.R. un I.M., advokātes, pārstāvēt viņu visos jautājumos saistībā ar viņas meitas atgriešanu uz Norvēģiju. Dokumentā bija norādīts, ka pilnvara ir izdota A.R. “un/vai” I.M. Iesniedzēja apgalvoja, ka viņa bija tikusies tikai ar A.R. un bija pārliecināta, ka tiesvedībā viņu pārstāvēs tikai A.R.

17. Iesniedzēja nepiedalījās tiesas sēdē 2017.gada 7.septembrī medicīnisku iemeslu dēļ. Viņu, pamatojoties uz iepriekš minēto pilnvaru un orderi – oficiālu dokumentu, kas apliecina to, ka advokāts oficiāli rīkojas kā Latvijas Zvērinātu advokātu padomes loceklis, pārstāvēja I.M. I.M. lūdza atlikt tiesas sēdi iesniedzējas prombūtnes dēļ. Tomēr tiesa nolēma turpināt lietas izskatīšanu, jo tiesas sēdē piedalījās iesniedzējas pārstāve, tiesas sēde vienreiz jau bija atlikta, turklāt lietai bija nepieciešama īpaši ātra izskatīšana.

18. Attiecībā uz lietas būtību I.M., atsaucoties uz Hāgas konvencijas 13.panta b) punktu, apgalvoja, ka atgriešana uz Norvēģiju sagādās kaitējumu K.S.A. Atsaucoties uz S.I.E.A. iespējamo vardarbību pret iesniedzēju, advokāte apgalvoja, ka tā radīja emocionālu vardarbību pret K.S.A. Viņa arī atsaucās uz incidentu, kad S.I.E.A., iespējams, bija iesitis meitenei.

19. 2017.gada 8.septembrī Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesa nolēma, ka K.S.A. ir jāatgriež uz Norvēģiju. Pirmkārt, tiesa secināja, ka pirms pārcelšanās uz Latviju K.S.A. pastāvīgā dzīvesvieta bija Norvēģijā, viņas vecāki īstenoja kopīgu aizgādību, un S.I.E.A. nav devis piekrišanu K.S.A. aizvešanai. Tādējādi Hāgas konvencijas 3.panta izpratnē bija notikusi bērna nelikumīga aizvešana un aizturēšana.

20. Otrkārt, tiesa atteicās piemērot Hāgas konvencijas 13.panta b) punktu. Tiesa, izskatot tās rīcībā esošos pierādījumus, secināja, ka tai nav pamata konstatēt, ka K.S.A. atgriešana uz Norvēģiju radītu viņai fizisku vai psiholoģisku kaitējumu, vai jebkādi citādi radītu neciešamu situāciju. Jo īpaši, tiesa analizēja šādus pierādījumus:

- 2017.gada 18.augusta atzinums no Romerikes Bērnu, jaunatnes un ģimenes lietu pārvaldes par saziņu ar S.I.E.A. un sanāksmēm un konsultācijām, kurās viņš piedalījās laika posmā no 2017.gada 9.februāra līdz 2017.gada 13.jūlijam;
- 2017.gada 11.maija telefonsarunas stenogramma, kurā Romerikes Bērnu, jaunatnes un ģimenes lietu pārvaldes darbinieks sīki izklāstīja savas bažas par iesniedzējas psiholoģisko stāvokli un tā ietekmi uz K.S.A. labsajūtu;
- 2017.gada 17.augusta paziņojums no Relingenā pašvaldības Bērnu atbalsta dienesta, kurā norādīts, ka tā veiktās pārbaudes rezultātā nekādā veidā nebija iespējams secināt, ka šajā lietā ir jāatņem

aizgādības tiesības vai ka bērns nevar dzīvot kopā ar saviem vecākiem;

- paziņojums no Norvēģijas bērnodārza, kurā apstiprināts, ka laikā no 2015.gada augusta līdz 2017.gada vasarai K.S.A. apmeklēja bērnodārzu un ka šajā laikā nebija iemesla uzskatīt, ka bērns bija cietis no fiziskas vai emocionālas vardarbības;
- medicīniskā dokumentācija par iesniedzējas konsultācijām ar viņas ģimenes ārstu Norvēģijā, kas notika 2017.gada 24.martā, 2017.gada 3.aprīlī, 2017.gada 26.maijā un 2017.gada 9.jūnijā, kurā minētas viņas sūdzības par konfliktu ģimenē (pēdējās divās konsultācijās arī izvirzīts jautājums par vardarbību no viņas vīra puses);
- Latvijas aizgādības iestādes 2017.gada 16.augustā iegūtā informācija par K.S.A. uzvedību Latvijas bērnodārzā, kuru viņa sāka apmeklēt 2017.gada 17.jūlijā, kurā norādīts, ka bērns ir aktīvs, komunikabls, atvērts un draudzīgs, neizrāda agresiju un ir labi adaptējies jaunajos apstākļos, un viņai nav konstatētas nekādas veselības problēmas, un iesniedzēja nav arī sniegusi nekādu informāciju par šādām problēmām;
- informācija, kas iegūta no K.S.A. ģimenes ārsta Latvijā, kurā norādīts, ka pēdējā vizīte notika 2015.gada augustā, ģimene dzīvo Norvēģijā un informācijas par vardarbību ģimenē nav;
- iesniedzējas pieaugušā dēla 2017.gada 23.augusta liecība par S.I.E.A. agresīvo izturēšanos un par to, ka viņš bija iesitis K.S.A.;
- 2017.gada 17.augusta izraksts no medicīniskās dokumentācijas par K.S.A. konsultācijām ar psihiatru Latvijā, kurā sīki izklāstīta meitenes trauksmainā uzvedību, kad viņai jautāja par viņas tēvu vai dzīvi Norvēģijā;
- 2017.gada 25.augusta atzinums no klīniskā psihologa un ģimenes psihoterapeita Latvijā par K.S.A. psiholoģisko pārbaudi, kurā secināts, ka K.S.A. bija iesaistīta psiholoģiski traumējošos notikumos un viņas tēvs bija fiziski vardarbīgs pret viņu un viņas māti.

21. Tiesa atzīmēja, ka starp vecākiem bija nopietns konflikts, kuram neapšaubāmi bija negatīva ietekme uz bērnu. Tomēr pierādījumi lietas materiālos bija pretrunīgi. Lai arī daži no tiem norādīja uz emocionālu vai iespējams pat fizisku vardarbību no S.I.E.A. puses, tie bija jāvērtē kopā ar citiem pierādījumiem, lielākā daļa no kuriem liecināja, ka bērns nav ticis pakļauts nekādai vardarbībai ģimenē. Turklāt lietas materiālos nebija nekādas informācijas par to, ka iesniedzēja būtu vērsusies Norvēģijas tiesībsargājošajās iestādēs vai bērnu aizsardzības institūcijās, lai risinātu jautājumu par iespējamo vardarbību ģimenē, vai ka viņa būtu izmantojusi kādu civiltiesisko vai krimināltiesisko tiesību aizsardzības līdzekli, kas paredzēts aizsardzībai pret vardarbību. Gluži pretēji, tiesa uzskatīja, ka pierādījumi liecināja, ka iesniedzēja ir izvairījusies no mehānismiem, kas izveidoti, lai risinātu problēmas ģimenē.

2. *Blakus sūdzības izskatīšana*

22. 2017.gada 22.septembrī iesniedzēja atsauca A.R. un I.M. izdoto pilnvaru. Nekas neliecina par to, ka nacionālās tiesas tika informētas par šo faktu.

23. 2017.gada 25.septembrī iesniedzēja iesniedza blakus sūdzību par 2017.gada 8.septembra lēmumu. Saskaņā ar Civilprocesa likumu paātrināta tiesvedība blakus sūdzības kārtībā tika izmantota, lai apstrīdētu lēmuma par bērna atgriešanu pamatotību (skat. 50.-51.rindkopu zemāk). Sūdzību parakstīja iesniedzēja. Papildus citiem dokumentiem iesniedzēja iesniedza 2017.gada 2.jūlija ieraksta atšifrējumu (skat. iepriekš 12.rindkopa), kā arī privāti pieaicinātā Latvijas tiesu eksperta atzinumu par to, ka fails nav viltots vai falsificēts. Savā sūdzībā iesniedzēja cita starpā norādīja, ka bija vienojusies ar A.R. par to, ka viņas lūgs atlikt 7.septembra tiesas sēdi viņas veselības stāvokļa dēļ un sakarā ar to, ka viņas meita atradās slimnīcā. Mobilitātes grūtību dēļ viņai neesot bijusi iespēja savākt atsevišķus nozīmīgus pierādījumus pirms tiesas sēdes datuma; tomēr gultas režīms viņai netika noteikts. Ja viņa būtu zinājusi, kādas būs sekas, viņa ierastos uz tiesas sēdi par spīti grūtībām.

24. 2017.gada 6.oktobrī Rīgas apgabaltiesa rakstiski paziņoja iesniedzējai, ka viņas blakus sūdzība tiks izskatīta rakstveida procesā 2017.gada 23.oktobrī un ka viņai ir tiesības pieteikt noraidījumu tiesnešiem laikā līdz septiņām dienām pirms šī datuma. Paziņojums tika adresēts viņai personīgi.

25. 2017.gada 13.oktobrī iesniedzēja iesniedza pieteikumu, lūdzot lietu izskatīt tiesas sēdē mutvārdos. Viņa apgalvoja, ka tiesas sēde ir nepieciešama, lai konstatētu papildu apstākļus, kas esot svarīgi, lai izlemtu viņas blakus sūdzību, jo īpaši tāpēc, ka viņai nebija iespējas tikt uzklaušītai pirmās instances tiesā. Tomēr iesniedzēja nenorādīja, kādi bija šie papildu apstākļi. 2017.gada 16.oktobrī viņa tika personīgi informēta, ka pieteikums tika nodots prezidējošajam tiesnesim.

26. 2017.gada 3.oktobrī, 12.oktobrī un 23.oktobrī iesniedzēja iesniedza papildus apsvērumus, pievienojot tos savai blakus sūdzībai. Pēdējos apsvērumus Rīgas apgabaltiesa saņēma jau pēc tās 2017.gada 23.oktobra lēmuma pieņemšanas.

27. 2017.gada 17.oktobrī S.I.E.A. iesniedza rakstiskus paskaidrojumus par iesniedzējas blakus sūdzību, un 2017.gada 22.oktobrī viņš iesniedza rakstiskus paskaidrojumus par viņas 12.oktobra papildus apsvērumiem. Pēdējos paskaidrojumus Rīgas apgabaltiesa saņēma 2017.gada 23.oktobrī pēc lēmuma pieņemšanas.

28. Iesniedzējas blakus sūdzība un viņas papildus apsvērumi, kā arī S.I.E.A. rakstiskie paskaidrojumi tika augšupielādēti tiesu elektronisko pakalpojumu sistēmā. Iesniedzējai pašai nebija piekļuves tiesu elektronisko pakalpojumu sistēmai, un viņa arī netika personīgi informēta par S.I.E.A. iesniegtajiem materiāliem. Valdība apgalvoja, ka I.M. tika nosūtīti

paziņojumi par tiesu elektronisko pakalpojumu sistēmā augšupielādētajiem materiāliem. Saskaņā ar Valdības sniegto informāciju I.M. atvēra iesniedzējas lietu tiesu elektronisko pakalpojumu sistēmā 10 reizes – četras reizes pēc blakus sūdzības iesniegšanas (2017.gada 25., 27. un 29.septembrī un 2017.gada 23.oktobrī) – un trīs reizes lejupielādēja pirmās instances tiesas lēmumu.

29. 2017.gada 23.oktobrī Rīgas apgabaltiesa pasludināja savu lēmumu. Tā noraidīja iesniedzējas pieteikumu ar lūgumu izskatīt lietu tiesas sēdē mutvārdu procesā, pamatojoties uz to, ka šim lūgumam nebija pietiekama pamatojuma, turklāt nebija izvirzīti nekādi jauni apstākļi, kas būtu jākonstatē. Papildus tam blakus sūdzībā nebija minēti nekādi argumenti par to, kāpēc papildu apstākļus, ja tie pastāv, varēja konstatēt tikai mutiskas uzklaušanās laikā. Tiesa atzīmēja, ka blakus sūdzībā bija arī ļoti daudz argumentu, kurus tai bija jāizskata rakstveida procesā, un ka lietā bija pietiekami daudz pierādījumu, kas ļāva lietu izskatīt rakstveida procesā.

30. Attiecībā uz iesniedzējas juridisko pārstāvību tiesa atzīmēja, ka pirmā tiesas sēde tika atlikta pēc viņas lūguma, lai viņa varētu saņemt juridisko pārstāvību. Advokātēm A.R. “un/vai” I.M. izdotā rakstveida pilnvara liecināja, ka iesniedzēja nolēma piedalīties tiesvedībā ar savu pilnvaroto pārstāvju starpniecību. Tiesa noraidīja iesniedzējas apgalvojumu, ka pilnvara tika izdota tikai A.R., jo tas bija pretrunā rakstiskās pilnvaras tekstam, kas iesniedzējai bija jāsaprot tās parakstīšanas brīdī. Turklāt rakstveida pilnvara netika atsaukta, tādējādi bija pamats uzskatīt, ka iesniedzēja joprojām īstenoja savas procesuālās tiesības ar savu pilnvaroto pārstāvju starpniecību.

31. Attiecībā uz iesniedzējas prombūtni pirmās instances tiesas sēdē 2017.gada 7.septembrī tiesa uzskatīja, ka viņa nav norādījusi, kā viņas klātbūtne šajā tiesas sēdē varētu būt ietekmējusi lietas iznākumu. Tā kā veselības apsvērumu dēļ iesniedzēja nepiedalījās tiesas sēdē un viņu pārstāvēja pilnvarotā pārstāve, pirmās instances tiesa varēja turpināt lietas izskatīšanu.

32. Attiecībā uz lietas būtību Rīgas apgabaltiesa atstāja spēkā pirmās instances tiesas lēmumu. Tā piekrita tam, ka pierādījumi, tos vērtējot kopumā, nebija pietiekami, lai secinātu, ka pastāv nopietns risks, ka K.S.A. atgriešana uz Norvēģiju radītu viņai fizisku vai psiholoģisku kaitējumu, vai jebkādi citādi radītu viņai neciešamu situāciju. Atsaucoties uz Bērnu, jaunatnes un ģimenes lietu pārvaldi, kur S.I.E.A. bija lūdzis palīdzību, kā arī uz pašvaldības bērnu atbalsta dienesta iesniegtajiem dokumentiem, tiesa secināja, ka Norvēģijā ir juridiskie līdzekļi, kas varētu pasargāt bērnu no briesmām, ja tas būtu nepieciešams. Tiesa uzskatīja, ka K.S.A. un iesniedzēja pēc viņu atgriešanās Norvēģijā varētu saņemt tur atbilstošu aizsardzību un atbalstu.

3. Apturēšana

33. 2017.gada 15.novembrī iesniedzēja vērsās Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesā, lūdzot apturēt atgriešanas rīkojuma izpildi. Viņa apgalvoja, ka lietā būtiskie apstākļi ir mainījušies – K.S.A. veselības stāvoklis ir pasliktinājies un viņai nepieciešama ārstēšana stacionārā.

34. 2017.gada 21.novembrī K.S.A. uzsāka stacionāru ārstēšanu Valsts psihiatriskajā slimnīcā “Ģintermuiža”. Viņai tika konstatēta šāda diagnoze: adaptācijas traucējumi ar neirotiskām reakcijām, trauksme, bailes, miega traucējumi, enurēze, fobiska trauksme bērībā, pārejoša rauste. Viņu pavadīja vecāmate, un slimnīcā viņa uzturējās līdz 2017.gada 14.decembrim. No 2017.gada 4. līdz 8.septembrim K.S.A. jau izgāja līdzīgu ārstēšanu tās pašas slimnīcas stacionārā ar tādu pašu diagnozi.

35. 2017.gada 21.decembrī Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesa nolēma apturēt izpildes procesu līdz 2018.gada 21.februārim. Tomēr 2018.gada 13.februārī Rīgas apgabaltiesa šo lēmumu atcēla. Tās ieskatā, lietā būtiskie apstākļi nebija mainījušies, jo, kad tika izdots rīkojums par viņas atgriešanu uz Norvēģiju, K.S.A. diagnoze nacionālajām tiesām jau bija zināma. Tāpat arī nekas neliecināja par to, ka K.S.A. nevarētu turpināt ārstēšanu Norvēģijā, kur pastāv profesionāla ārstēšanas un atbalsta sistēma. Tiesa uzskatīja, ka bērna interesēs būtu atgriezties Norvēģijā un saņemt psiholoģisko un medicīnisko aprūpi tur.

36. 2018.gada 15.februārī iesniedzēja vērsās ar jaunu pieteikumu Rīgas pilsētas Vidzemes rajona tiesā, atkārtoti lūdzot apturēt atgriešanas rīkojuma izpildi. 2018.gada 5.aprīlī tiesa šo pieteikumu noraidīja. Tā atzīmēja, ka jēdziens par izmaiņām būtiskajos apstākļos ir jāinterpretē ļoti šauri. 2018.gada 28.jūnijā Rīgas apgabaltiesa šo lēmumu atbalstīja.

37. Pēc tam iesniedzēja lūdza atjaunot tiesvedību sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem. Ar 2018.gada 24.augusta galīgo lēmumu šis lūgums tika noraidīts.

4. Izpilde

38. 2018.gada 9.martā Rīgas pilsētas Vidzemes rajona tiesa izdeva izpildu rakstu. 2018.gada 28.martā iesniedzējas pieteikums par izpildu raksta atsaukšanu tika noraidīts.

39. 2018.gada 12.martā tiesu izpildītājs nosūtīja iesniedzējai oficiālu paziņojumu, uzliekot viņai pienākumu līdz 2018.gada 23.martam nodot K.S.A. S.I.E.A. vai kompetentās bāriņtiesas loceklim. 2018.gada 26.martā tiesu izpildītājs noraidīja iesniedzējas pieteikumu par izpildes procesa apturēšanu. Tajā pašā dienā viņš oficiāli konstatēja, ka viņa nav izpildījusi lēmumu par K.S.A. atgriešanu.

40. 2018.gada 25.aprīlī, pamatojoties uz tiesu izpildītāja pieteikumu, Rīgas pilsētas Vidzemes rajona tiesa uzlika iesniedzējai naudassodu 750 EUR apmērā par atgriešanas rīkojuma neizpildi.

41. 2018.gada 12.septembrī Rīgas pilsētas Vidzemes rajona tiesa nodeva tiesu izpildītāja pieteikumu policijai, lai uzsāktu K.S.A. meklēšanu, jo viņas atrašanās vieta nebija zināma un sazināties ar iesniedzēju nebija iespējams.

C. Citi procesi

1. Tiesvedība Norvēģijā

42. Nolūkā šķirt laulību un noteikt aizgādību 2017.gada 7.jūlijā S.I.E.A. ierosināja tiesvedību pret iesniedzēju Norvēģijas tiesās.

43. Dokumenti par šo tiesvedību tika nosūtīti uz iesniedzējas zināmās dzīvesvietas adresi Rīgā un viņas pārstāvei A.R. Ar 2017.gada 22.septembra e-pasta vēstuli A.R. informēja iesniedzēju, ka viņa ir saņēmusi šos dokumentus. Iesniedzēja atbildēja, ka A.R. vajadzētu atgriezt dokumentus sūtītājam ar piezīmi, ka viņa vairs nepārstāv iesniedzēju nevienā tiesvedībā.

44. 2017.gada 24.novembrī Nedres Romerikes reģionālā tiesa (*Nedre Romerike tingrett*) pieņēma pagaidu lēmumu par vecāku aizgādību un K.S.A dzīvesvietu. Pamatojoties uz tiesas rīcībā esošajiem dokumentiem, tā uzskatīja, ka nekas neliecina par to, ka S.I.E.A. nevarētu pienācīgi parūpēties par savu meitu. Gluži pretēji, tiesa pauda bažas par K.S.A. uzturēšanos pie mātes, kura viņu nelikumīgi bija aizvedusi no viņas pastāvīgās dzīvesvietas un liedza viņai normālus kontaktus ar tēvu un kuras vecāku prasmes un garīgā veselība ir apšaubāmas. Tiesa nosprieda, ka K.S.A. interesēs būtu dzīvot Norvēģijā ar savu tēvu līdz brīdim, kamēr strīds netiks galīgi izšķirts. Iesniedzējai tika atļauta uzraudzīta saskarsme ar bērnu trīs stundas nedēļā.

45. Šis lēmums bija pārsūdzams. Nav informācijas par to, ka iesniedzēja būtu izmantojusi šo tiesību aizsardzības līdzekli.

2. Tiesvedība Latvijā

46. 2017.gada 30.oktobrī iesniedzēja lūdza Rīgas pilsētas Vidzemes rajona tiesu noteikt tuvošanās aizliegumu attiecībā uz S.I.E.A. vardarbīgā incidenta dēļ, kas, iespējams, notika 2017.gada 9.oktobrī. 2017.gada 31.oktobrī tiesa izdeva rīkojumu, ar kuru S.I.E.A. tika noteikts aizliegums uzturēties iesniedzējas dzīvesvietas tuvumā tuvāk par 100 metriem un sazināties ar iesniedzēju, izmantojot jebkādas saziņas līdzekļus. Iesniedzējai tika dots termiņš, un līdz 2018.gada 31.janvārim viņai bija jāceļ prasība saistībā ar aizlieguma rīkojumu.

47. 2017.gada 6.decembrī iesniedzēja iesniedza prasību pret S.I.E.A., lūdzot laulību šķirt, sadalīt laulāto kopmantu un noteikt viena vecāka atsevišķu aizgādību pār K.S.A.

48. 2018.gada 6.aprīlī Rīgas pilsētas Vidzemes rajona tiesa secināja, ka šie jautājumi ietilpst Norvēģijas tiesu kompetencē, un prasību neizskatīja. Tā arī atcēla aizlieguma rīkojumu. 2018.gada 10.maijā šis lēmums atstāts spēkā apelācijas kārtībā.

II. PIEMĒROJAMIE NACIONĀLIE TIESĪBU AKTI UN PRAKSE

1. *Pieteikums bērna atgriešanai*

49. Civilprocesa likuma 644.¹⁹ pantā ir noteikta kārtība, kādā izskata pieteikumus bērnu, kas nelikumīgi aizvesti uz Latviju vai aizturēti Latvijā, atgriešanai. Tas paredz:

“(1) Pieteikumu izskata tiesas sēdē 15 dienu laikā pēc lietas ierosināšanas, piedaloties pusēm. [..]

(2) Ja atbildētājs bez attaisnojoša iemesla neierodas [uz tiesas sēdi] pēc tiesas uzaicinājuma, viņu var atvest uz tiesu piespiedu kārtā.

(3) Ja viena no pusēm dzīvo tālu vai cita iemesla dēļ nevar ierasties [uz tiesas sēdi] pēc tiesas uzaicinājuma, tiesa var atzīt par lietas izskatīšanai pietiekamu šīs puses rakstveida paskaidrojumu vai tās pārstāvja piedalīšanos.

(4) Izskatot pieteikumu, tiesa pēc savas iniciatīvas pieprasa pierādījumus, izmantojot atbilstošākās procesuālās iespējas, kā arī ātrāko pierādījumu iegūšanas veidu.

[..]

(6) Ja tiesa konstatē, ka bērns ir prettiesiski pārvietots uz Latviju vai aizturēts Latvijā, tā pieņem lēmumu par bērna atgriešanos valstī, kurā ir viņa dzīvesvieta.

(7) Tiesa pieņem lēmumu par bērna atgriešanos vai neatgriešanos valstī, kurā ir viņa dzīvesvieta, piemērojot 1980. gada 25. oktobra Hāgas konvencijas par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem [..] noteikumus”.

50. 644.²⁰ pantā ir noteikts, ka persona var apstrīdēt tiesas lēmumu par bērna atgriešanu vai neatgriešanu, iesniedzot blakus sūdzību.

51. 644.²¹ pants regulē apelācijas instances tiesas kompetenci izskatīt blakus sūdzības par lēmumiem, ar kuriem izdots rīkojums vai atteikts izdot rīkojumu par bērna atgriešanu. Šis pants paredz:

“(1) Apgabaltiesa blakus sūdzību izskata 15 dienu laikā pēc [..] tiesvedības ierosināšanas. Apgabaltiesai, izskatot blakus sūdzību, ir tiesības:

1) atstāt lēmumu negrozītu [un] sūdzību noraidīt; [vai]

2) atcelt lēmumu un izlemt jautājumu pēc būtības.

(2) Lēmums stājas spēkā un ir izpildāms nekavējoties”.

2. *Blakus sūdzība*

52. Civilprocesa likuma 441.pantā ir noteikts, ka procesa dalībnieki var pārsūdzēt pirmās instances tiesas vai apelācijas instances tiesas lēmumus atsevišķi no apelācijas pret attiecīgo tiesas spriedumu, iesniedzot blakus sūdzību šajā likumā noteiktajos gadījumos vai gadījumos, ja tiesas lēmums kavē lietas virzību.

53. Civilprocesa likuma 446. pantā ir noteikta tiesas rīcība pēc blakus sūdzības saņemšanas. 446.panta pirmajā daļā ir noteikts, ka tiesnesim ir pienākums nosūtīt blakus sūdzības un pievienoto dokumentu kopijas procesa dalībniekiem, savukārt 446.panta otrajā daļā ir noteikts, ka, izbeidzoties

blakus sūdzības iesniegšanas termiņam, tiesnesim ir jānosūta lietas materiāli un blakus sūdzība tai tiesu instancei, kurai sūdzība adresēta. Noteikumi par apsvērumu apmaiņu nav paredzēti.

54. 447.pantā ir noteikts, ka blakus sūdzību izskata rakstveida procesā. Par blakus sūdzības izskatīšanas dienu tiesa paziņo procesa dalībniekiem. Lēmuma norakstu triju dienu laikā no blakus sūdzības izskatīšanas dienas nosūta procesa dalībniekiem. 15.panta trešā daļa ļauj tiesai rīkot tiesas sēdi arī situācijās, kad šajā likumā paredzēts rakstveida process, ja tā atzīst šādu tiesas sēdi par nepieciešamu, lai noskaidrotu papildu apstākļus, kuriem varētu būt nozīme izskatāmā pieteikuma, sūdzības un jautājuma izlemšanā.

3. *Izpildes apturēšana*

55. Civilprocesa likuma 74.³ nodaļa regulē lēmumu par bērnu atgriešanu valstī, kurā ir viņu dzīvesvieta, izpildi. 620.¹⁶ pantā, kas ietilpst šajā nodaļā, ir izklāstīti pamati šāda lēmuma izpildes atteikumam vai atlikšanai. Tas paredz:

“(1) [Atbildētājs] var iesniegt rajona [...] tiesai [...] priekšlikumu par nolēmuma izpildes atlikšanu vai [priekšlikumu tiesai par] nolēmuma izpildes atteikumu, ja notikusi būtisku apstākļu maiņa.

(2) Par būtisku apstākļu maiņu šā panta izpratnē tajā skaitā uzskata:

1) [ja] bērna nogādāšana atpakaļ uz valsti, kurā ir viņa dzīvesvieta nav iespējama bērna veselības vai psiholoģiskā stāvokļa dēļ, [ja šo stāvokli] apliecina slimnīcas vai psihiatra izziņa;

2) [ja] bērna iebildumus pret viņa nogādāšanu atpakaļ uz valsti, kurā ir viņa dzīvesvieta, apliecina bāriņtiesas norīkota psihologa atzinums; vai

3) [ja prasītājs] neizrāda interesi par saiknes ar bērnu atjaunošanu.

(3) Šā panta pirmajā daļā minēto priekšlikumu var iesniegt, ja kopš lēmuma par bērna atgriešanos valstī, kurā ir viņa dzīvesvieta, [...] ir pagājis vairāk nekā gads, izņemot šā panta otrās daļas 1.punktā minēto gadījumu.

[..]

(6) Lēmums izpildāms nekavējoties. Par tiesas lēmumu var iesniegt blakus sūdzību. Blakus sūdzības iesniegšana neaptur lēmuma izpildi”.

4. *Pārstāvība*

56. Civilprocesa likuma 85.pantā ir noteiktas šādas prasības pārstāvības noformēšanai:

“(1) Fizisko personu pārstāvību noformē ar notariāli apliecinātu pilnvaru. [...]

(3) Advokāta pilnvarojumu juridiskās palīdzības sniegšanai apliecina orderis. Ja advokāts uzstājas kā puses pilnvarots pārstāvis, šo pilnvarojumu apliecina ar rakstveida pilnvaru”.

57. Ar 2010.gada 20.decembra lēmumu Nr.278. Latvijas Zvērinātu advokātu padome apstiprināja noteikumus par pilnvarojumu apliecināšanu

ordera saturu. Noteikumu 3.punktā ir noteikts, ka orderī ir jānorāda konkrētās tiesas nosaukums, kurā persona tiek likumīgi pārstāvēta. Orderī nedrīkst iekļaut frāzi, ka advokāts var pārstāvēt personu visās tiesu instancēs.

58. Turklāt Civilprocesa likuma 86.panta pirmajā daļā ir noteikts, ka, ja fiziskā persona lietu ved ar pilnvarota pārstāvja starpniecību, visi paziņojumi un dokumenti nosūtāmi tikai pārstāvim.

59. Civilprocesa likuma 87.panta pirmajā daļā ir noteikts, ka pārstāvamais var jebkurā laikā atsaukt pārstāvim doto pilnvarojumu, nekavējoties rakstveidā paziņojot par to tiesai.

5. Augstākās tiesas prakse attiecībā uz pārstāvību

60. 2015.gada 26.novembra lēmumā (lieta Nr. SKC-2391/2015) Augstākās tiesas Civillietu departaments norādīja:

“[7.2] [...] Pārstāvības noformēšanu gadījumos, kad personu pārstāv zvērināts advokāts, reglamentē Civilprocesa likuma 85.panta trešā daļa [...] No minētās [normas] redzams, ka atšķirībā no jebkurai citai personai izvirzītajām prasībām par pilnvaras notariālu noformējumu zvērinātam advokātam kā tiesu sistēmai piederošas profesijas pārstāvim pietiek ar vienkāršu rakstveida pilnvaru, kurai papildus iesniedzams [pilnvarojumu apliecinošais] orderis.

[..]

[7.7] [...] tiesa [...] pamatoti atzinusi, ka zvērinātam advokātam blakus sūdzības iesniegšanai pārstāvamā vārdā ir jāiesniedz gan orderis, gan pilnvara.

[7.8] No zvērināta advokāta [...] pievienotajiem dokumentiem [...] neizriet, ka [apelācijas iesniedzējs] būtu likumā noteiktajā kārtībā pilnvarojis [advokātu] pārstāvēt savas intereses tiesā, jo pretēji Civilprocesa likuma 85.panta trešās daļas noteikumiem blakus sūdzībai nebija pievienota pilnvara”.

61. Ar 2016.gada 17.jūnija lēmumu (lieta Nr.SK-1788/2016) Augstākās tiesas Civillietu departaments apstiprināja lēmumu nepieņemt zvērināta advokāta iesniegto apelāciju, kaut arī šajā lietā pirmās instances tiesā tika iesniegts pilnvarojumu apliecinošais orderis un apelācijai tika pievienota rakstveida pilnvara. Augstākā tiesa uzskatīja:

“[5.3] [...] [pilnvarojumu apliecinošais] orderis apliecina ne vien pilnvarojumu kā tādu, bet arī tiesu sistēmai piederīgas personas – zvērināta advokāta – īpašo statusu.

[5.4] Attiecībā uz advokāta kā tiesu sistēmai piederīgas personas pilnvarojumu [...] Civilprocesa likums (85.panta trešā daļa) [...] nosaka īpašu (būtībā vienkāršotu) pilnvarojuma noformēšanas kārtību – vienkāršu rakstveida pilnvaru kopā ar orderi.

Analoģiska atziņa izteikta arī judikatūrā – Civillietu departaments, izskatot lietu paplašinātā sastāvā, 2015.gada 26.novembra lēmumā lietā Nr. SKC-2391 norādījis, ka [...] zvērinātam advokātam [...] juridiskās palīdzības sniegšanai pietiek ar vienkāršu rakstveida pilnvaru, kurai papildus iesniedzams orderis.[...] [Šī atziņa] izteikta lietā, kurā [...] zvērināts advokāts sūdzībai nebija pievienojis pilnvaru, no kuras tiesai būtu iespējams pārliecināties par pilnvarojuma apjomu, bet gan vienīgi orderi. Minētie apstākļi atziņu, ka nepieciešams ir gan orderis, gan pilnvara, neietekmē [...].

[5.5] Neapšaubāmi, likums neaizliedz zvērinātam advokātam, tāpat kā jebkurai citai fiziskai personai rīcības brīvību noslēgt pilnvarojuma līgumu [...] un darboties [...] ārpus viņa profesionālās darbības ietvariem [...]. Tomēr tiesai visos gadījumos ir jāvar pārliecināties par to, vai konkrētajā lietā attiecīgais pilnvarnieks darbojas privātpersonas vai tiesu sistēmai piederīgas personas zvērināta advokāta statusā. Turklāt, Civillietu departamenta ieskatā, statusa maiņa vienas civillietas ietvaros nav attaisnojama.

[5.6.] No izskatāmās lietas materiāliem nepārprotami izriet, ka zvērināta advokāte [...] pirmās instances tiesā pārstāvēja atbildētāju tieši savas profesionālās darbības ietvaros, sniedzot juridisko palīdzību kā advokāte. To apstiprina [...] pilnvara pārstāvībai visās tiesu instancēs, [...] orderis juridiskās palīdzības sniegšanai [pirmās instances tiesā], veikta procesuālā darbība – apelācijas sūdzības sagatavošana un parakstīšana, kā arī izskatāmajai blakus sūdzībai pievienotais orderis juridiskās palīdzības sniegšanai [apelācijas instances tiesā] [...].

[5.7.] Nav pamatots [...] arguments, ka, iesniedzot apelācijas sūdzību, advokāts darbojas uz ordera pamata, kas izsniegts pārstāvībai pirmās instances tiesā [...].

[5.8.] Tādējādi situācijā, kad zvērināts advokāts vēlas vest lietu, sniedzot personai juridisko palīdzību profesionālās darbības ietvaros, apelācijas sūdzībai ir jāpievieno orderis pārstāvībai apelācijas instances tiesā, kā arī [...] pilnvara [...]”.

62. 2017.gada 27.jūnijā Augstākās tiesas Civillietu departaments pieņēma lēmumu lietā (Nr.SK-1299/2017), kurā zvērināta advokāta iesniegtā apelācija netika pieņemta, jo tai pievienotais orderis attiecās uz pārstāvību visās tiesu instancēs un apelācijas instances tiesa tajā netika īpaši norādīta. Kaut arī Augstākā tiesa atzīmēja, ka orderis tika noformēts “acīmredzamā pretrunā Latvijas Zvērinātu advokātu padomes apstiprinātajiem priekšrakstiem” (skat. iepriekš 57.rindkopu), tā ņēma vērā apelācijas instances tiesas nekonsekvento rīcību, jo tā tiesa bija pieņēmusi un izskatījusi dažas blakus sūdzības, ko tā pati advokāte iesniedza iepriekš, pamatojoties uz to pašu orderi. Šī iemesla dēļ Augstākā tiesa lēmumu atcēla. Tomēr tā atzīmēja šādi:

“[5.3.] [...] Šeit jāatgādina, ja Latvijas Zvērinātu advokātu padome atbilstoši [likumā] noteiktajam [...] apstiprinājusi noteikumus, kuros reglamentēta advokāta tiesisko statusu apliecinošā dokumenta – ordera – noformēšanas kārtība, tad šis iekšējais normatīvais akts ir saistošs ikvienam advokātam. Ignorējama minētā normatīvā akta prasības, zvērināta advokāte [...] pakļāvusi apdraudējumam pārstāvamās personas tiesības uz taisnīgu tiesu [un] [...] advokāta [pilnvarojumu apliecinošā] ordera noformējums veidā, kāds neatbilst minētajā normatīvajā aktā skaidri definētajiem noteikumiem, būtiski apgrūtina tiesas pienākuma pārliecināties par advokāta statusu un tiesībām veikt procesuālās darbības izpildi [...]”.

III. PIEMĒROJAMIE STARPTAUTISKIE TIESĪBU AKTI

63. Piemērojamie starptautiskie tiesību akti ir izklāstīti lietā *X pret Latviju* [Lielā palāta], Nr.27853/09, 34.-40.rindkopa, ECHR 2013. Būtiskākās Hāgas konvencijas normas ir šādas:

3.pants

“Bērna aizvešana vai aizturēšana tiek uzskatīta par nelikumīgu, ja —

a) saskaņā ar tās valsts likumdošanu, kurā bērns pastāvīgi dzīvoja tieši pirms aizvešanas vai aizturēšanas, tas ir personas, institūcijas vai kādas citas iestādes, vienas pašas vai kopīgi, tiesību uz aizbildnību pārkāpums;

b) aizvešanas vai aizturēšanas brīdī persona, institūcija vai kāda cita iestāde, viena pati vai kopīgi, šīs tiesības faktiski realizēja, vai būtu realizējusi, ja to nekavētu aizvešana vai aizturēšana.

Šī panta a) apakšpunktā minētās tiesības uz aizbildnību var tikt nodibinātas ar likumu, ar tiesas vai administratīvu lēmumu vai ar vienošanos, kurai saskaņā ar attiecīgās valsts likumdošanu ir juridisks spēks”.

12.pants

“Ja bērns ir ticis nelikumīgi aizvests vai aizturēts atbilstoši 3. pantā minētajiem noteikumiem un, ja, uzsākot lietu, tās Līgumslēdzējas Puses, kurā atrodas bērns, tiesā vai administratīvajā iestādē ir pagājis mazāk nekā gads kopš nelikumīgās aizvešanas vai aizturēšanas datuma, iestādei, kurai lieta ir piekritīga, jādod rīkojums par bērna atgriešanos nekavējoties.

Tiesai vai administratīvajai iestādei, pat ja lietas izskatīšana uzsākta pēc šī panta pirmajā daļā minētā viena gada termiņa beigām, jādod rīkojums par bērna atgriešanos, ja vien netiek pierādīts, ka bērns ir iedzīvojis jaunajā vidē.

Ja tiesai vai administratīvajai iestādei pieteikuma iesniedzējā valstī ir pamats uzskatīt, ka bērns ticis nogādāts uz citu valsti, tā var apturēt lietas izskatīšanu vai noraidīt pieprasījumu par bērna atdošanu”.

13.pants

“Neskatoties uz iepriekšējā panta noteikumiem, pieteikuma saņēmējas Līgumslēdzējas Puses tiesai vai administratīvajai iestādei nav pienākuma dot rīkojumu par bērna atgriešanos, ja persona, institūcija vai kāda cita iestāde, kas iebilst pret bērna atgriešanos, pierāda, ka —

a) persona, institūcija vai kāda cita iestāde, kura ir uzņēmusies rūpes par bērnu, viņa aizvešanas vai aizturēšanas laikā nav izmantojusi savas tiesības uz aizbildnību vai ir piekritusi aizvešanai vai aizturēšanai, vai nav iebildusi pret to; vai

b) ja pastāv nopietns risks, ka viņa vai viņas atdošana radīs bērnam fizisku vai psiholoģisku kaitējumu, vai citādi radīs neciešamu situāciju.

Tiesa vai administratīvā iestāde var atteikties dot rīkojumu par bērna atgriešanos, ja tai kļūst zināms, ka bērns iebilst pret atgriešanos un ir sasniedzis attiecīgu vecumu un brieduma pakāpi, lai spētu atbildēt par saviem uzskatiem.

Apsverot šajā pantā norādītos apstākļus, tiesām vai administratīvajām iestādēm jāņem vērā informācija, kas attiecas uz bērna sociālo stāvokli un ko sniedz bērna pastāvīgās dzīvesvietas Centrālā Iestāde vai kāda cita kompetenta iestāde”.

20.pants

“Bērna atgriešanos saskaņā ar 12. panta noteikumiem var atteikt, ja to nepieļauj pieteikuma saņēmējvalsts pamatprincipi par cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzību”.

JURIDISKAIS ASPEKTS

I. IESPĒJAMĀIS KONVENCIJAS 6. UN 8.PANTA PĀRKĀPUMS

64. Iesniedzēja sūdzējās, ka Latvijas tiesas, dodot rīkojumu par viņas meitas atgriešanu uz Norvēģiju, nebija pietiekami ņēmušas vērā viņas iebildumus un nebija sniegušas atbilstošu pamatojumu. Turklāt tiesvedībā esot tikuši pieļauti trūkumi šādu iemeslu dēļ: iesniedzēja nepiedalījās tiesas sēdē pirmās instances tiesā un viņu nepārstāvēja viņas pilnvarotā pārstāve; viņas pieteikums par mutvārdu tiesas sēdi blakus sūdzības izskatīšanas procesā tika noraidīts; viņa nebija informēta par otra lietas dalībnieka rakstiskajiem paskaidrojumiem, kas tika iesniegti, atbildot uz viņas blakus sūdzību; un viņai netika nosūtīts Rīgas apgabaltiesas galīgais lēmums. Iesniedzēja atsaucās uz Konvencijas 6. un 8.pantu, kuros, ciktāl, tas ir svarīgi, ir noteikts:

6.pants

“Ikvienam ir tiesības, nosakot savu civilo tiesību un pienākumu [...], uz taisnīgu [...] lietas izskatīšanu [...] tiesā”.

8.pants

“1. Ikvienam ir tiesības uz savas [...] ģimenes dzīves [...] neaizskaramību.

2. Publiskās institūcijas nedrīkst traucēt nevienam baudīt šīs tiesības, izņemot gadījumus, kas ir paredzēti likumā un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizsargātu valsts vai sabiedrisko drošību vai valsts ekonomiskās labklājības intereses, lai nepieļautu nekārtības vai noziegumus, lai aizsargātu veselību vai tikumību, vai lai aizstāvētu citu tiesības un brīvības”.

65. Tiesa atkārtoti uzsver atšķirību Konvencijas 6. un 8.pantu aizsargāto interešu raksturā. 6.pantā ir nodrošinātas procesuālās garantijas, proti, “tiesības uz tiesu”, nosakot personas “civilās tiesības un pienākumus”, savukārt 8.pants ir paredzēts plašākam mērķim nodrošināt, cita starpā, pienācīgu ģimenes dzīves neaizskaramību. Atšķirība starp mērķiem, uz ko vērstas garantijas, kas nodrošinātas 6. un 8.pantā, īpašu apstākļu gaismā var attaisnot to pašu faktu izvērtēšanu saskaņā ar abiem pantiem (skat. *Sylvester pret Austriju*, Nr.36812/97 un 40104/98, 76.rindkopa, 2003.gada 24.aprīlis). Ja iesniedzēja izvirzītās sūdzības būtībā ir vērstas pret lēmuma būtību, Tiesa var uzskatīt, ka būtu lietderīgāk tās izskatīt saskaņā ar 8.pantu (skat., piemēram, *R.S. pret Poliju*, Nr.63777/09, 40.rindkopa, 2015.gada 21.jūlijs; *Karrer pret Rumāniju*, Nr.16965/10, 25.-26.rindkopa, 2012.gada 21.februāris; un *López Guió pret Slovākiju*, Nr.10280/12, 76.-77.rindkopas, 2014.gada 3.jūnijs); tomēr, ja sūdzība konkrētāk attiecas uz procesuālajām nepilnībām lēmumu pieņemšanas procesā, tā var veikt atsevišķu izvērtēšanu saskaņā ar 6.pantu (skat., piemēram, *Anghel pret Itāliju*, Nr.5968/09, 44. un 64.rindkopa, 2013.gada 25.jūnijs; *H.N. pret Poliju*, Nr.77710/01, 91.-

95.rindkopa, 2005.gada 13.septembris; un *Hoholm pret Slovākiju*, Nr.35632/13, 45.-53.rindkopa, 2015.gada 13.janvāris).

66. Attiecībā uz šo lietu Tiesa uzskata, ka iesniedzējas sūdzības par to, ka nacionālās tiesas nav pietiekami ņēmušas vērā viņas iebildumus, attiecas uz sūdzības būtību un tās ir jāvērtē saskaņā ar 8.pantu. Tomēr viņas sūdzības par to, ka nacionālās tiesas ir pieļāvušas procesuālās kļūdas, ir jāvērtē saskaņā ar Konvencijas 6.pantu.

A. Sūdzības par Konvencijas 6.pantu

1. Pieņemamība

67. Valdība apgalvoja, ka tiesvedība par iesniedzējas meitas atgriešanu Norvēģijā saskaņā ar Hāgas konvenciju neietilpst Konvencijas 6.panta tvērumā. Proti, nepastāvēja strīds (“*contestation*”) par civilajām tiesībām vai pienākumiem no civiltiesību viedokļa. Tiesvedība saskaņā ar Hāgas konvenciju ir paredzēta tam, lai nekavējoties atrisinātu jautājumu par bērnu nelikumīgu aizvešanu no viņu pastāvīgās dzīvesvietas jurisdikcijas. Tādējādi tā pilnībā atšķiras no jebkādas citas iespējamās turpmākas nacionālas tiesvedības, kuras ietvaros tiek noteikta aizgādība, dzīvesvieta un citas bērna vajadzības. Citiem vārdiem sakot, šajā lietā tiesvedība saskaņā ar Hāgas konvenciju neatrisināja nevienu no esošajiem tiesību strīdiem starp iesniedzēju un S.I.E.A.

68. Iesniedzēja apgalvoja, ka Valdības iebildums neatbilst Tiesas judikatūrai.

69. Tiesai jau ir bijusi iespēja vērtēt tiesvedības saskaņā ar Hāgas konvenciju atbilstību Konvencijas 6.pantam (skat., piemēram, *Anghel*, citēts iepriekš, 44.-45.rindkopa, 54.-65.rindkopa; *Adžić pret Horvātiju*, Nr.22643/14, 42.-25., 55.-67.rindkopa, 2015.gada 12.marts; skat. arī *H.N. pret Poliju*, citēts iepriekš, 90.-95.rindkopa; *Hoholm*, citēts iepriekš, 39., 45.-53.rindkopa; un *Deak pret Rumāniju un Apvienoto Karalisti*, Nr.19055/05, 72., 77.-78.rindkopa, 2008.gada 3.jūnijs). Lai arī nav strīda par to, ka šāda tiesvedība nenodibina vecāku tiesības uz aizgādību un nerisina citus jautājumus, kas būtu jārisina personas pastāvīgās dzīvesvietas nacionālajās tiesās, tā tomēr risina svarīgu strīdu par to, vai ir notikusi bērna prettiesiska aizvešana vai aizturēšana un vai pastāv kādi šķēršļi bērna atgriešanai (skat. *Hoholm*, citēts iepriekš, 47.rindkopa). Citiem vārdiem sakot, šī tiesvedība risina strīdu par tiesībām nodrošināt ātru bērna, kas tika prettiesiski aizvests no savas pastāvīgās dzīvesvietas valsts, atgriešanu. Šādas tiesības izriet no Hāgas konvencijas, un Latvija kā šīs Konvencijas Līgumslēdzēja Puse ir izveidojusi procesuālo kārtību, kas nepieciešama, lai īstenotu šīs tiesības tās nacionālajās tiesās. Tiesa nesaskata nekādu iemeslu apšaubīt to, ka Latvijas tiesas, lemjot par S.I.E.A. lūgumu par viņa meitas atgriešanu, izvērtēja strīdu par tiesībām, kas ir atzītas valsts tiesību aktos

vismaz uz pierādāma pamata. No tā izriet, ka Valdības iebildums par Konvencijas 6.panta 1.punkta piemērojamību ir jānoraida.

70. Tiesa arī norāda, ka šī sūdzība nav acīmredzami nepamatota Konvencijas 35.panta 3.punkta a) apakšpunkta izpratnē. Tā nav nepieņemama arī citu iemeslu dēļ. Tādējādi tā tiek atzīta par pieņemamu.

2. Sūdzības būtība

(a) Pušu apsvērumi

(i) Iesniedzēja

71. Iesniedzēja sūdzējās, ka pieteikums par K.S.A. atgriešanu tika izskatīts pirmās instances tiesā viņas prombūtnē un bez viņas pilnvarotās pārstāves, jo viņa bija pilnvarojusi tikai A.R. rīkoties viņas vārdā un nekad nebija tikusies ar I.M. Tomēr Rīgas apgabaltiesa, kurai bija jāizlemj strīds pēc būtības, noraidīja viņas lūgumu par lietas mutvārdu izskatīšanu.

72. Turklāt iesniedzēja netika informēta par S.I.E.A. rakstiskajiem paskaidrojumiem, ko viņš bija sniedzis, atbildot uz viņas blakus sūdzību. Šie paskaidrojumi tika augšupielādēti tikai tiesu elektronisko pakalpojumu sistēmā, kurai iesniedzējai piekļuves nebija. Tādējādi iesniedzējas blakus sūdzība un viņas papildu apsvērumi bija pieejami S.I.E.A., savukārt viņa paskaidrojumi viņai pieejami nebija. Tādējādi esot pārkāpts pušu līdztiesības princips un sacīkstes princips, jo viņa neatradās līdzvērtīgos apstākļos ar pretējo pusi un viņai tika liegta iespēja iepazīties ar un komentēt pretējās puses iesniegtos materiālus un pierādījumus.

73. Attiecībā uz to, ka I.M. piekļuva tiesu elektronisko pakalpojumu sistēmai, iesniedzēja apgalvoja, ka I.M. nekad neesot viņu likumīgi pārstāvējusi un neesot sūtījusi viņai nekādus dokumentus. Turklāt 2017.gada 22.septembrī viņa atsauca A.R. izdoto rakstveida pilnvaru. Tāpat, atsaucoties uz nacionālo regulējumu un judikatūru (skat. iepriekš 57. un 60.rindkopu), iesniedzēja uzsvēra, ka nedz I.M., nedz A.R. nevarēja tikt uzskatītas par viņas pārstāvēm apelācijas tiesvedībā, jo neviena no viņām nebija iesniegusi orderi, kas apliecinātu, ka viņas ir pilnvarotas rīkoties kā viņas pārstāves Rīgas apgabaltiesā. Līdz ar to tiesvedības laikā iesniedzēja pati pārstāvēja sevi Rīgas apgabaltiesā, un visa korespondence un dokumenti bija jānosūta viņai personīgi.

74. Visbeidzot 23.oktobra lēmums netika nosūtīts iesniedzējai. Viņa to saņēma tikai 2017.gada 27.oktobrī, kad viņa to pieprasīja tiesas kancelejā.

75. Pēc tam, kad Valdībai tika paziņots par izskatāmo lietu, iesniedzēja papildus sūdzējās par to, ka nacionālās tiesvedības ietvaros viņai netika dots pietiekami daudz laika, lai sagatavotu savu nostāju, un ka netika ievērota līdztiesība starp lietas dalībniekiem, jo S.I.E.A. tika piešķirta juridiskā palīdzība.

(ii) Valdība

76. Valdība apgalvoja, ka iesniedzējas sūdzības bija cieši saistītas ar viņas pārstāvību. 2017.gada 6.septembrī viņa izdeva rakstveida pilnvaru A.R. un I.M. Nākamajā dienā I.M. pārstāvēja viņu tiesas sēdē. Iesniedzēja turpināja sadarboties ar abām advokātēm, kuras sagatavoja viņas blakus sūdzību. Pēc tam iesniedzēja paziņoja A.R., ka viņas pakalpojumi vairs nav nepieciešami. Tomēr, pretēji Civilprocesa likuma 87.panta prasībām, viņa Rīgas apgabaltiesai nepaziņoja, ka pilnvara ir atsaukta. Tādēļ 2017.gada 23.oktobra lēmumā Rīgas apgabaltiesa atzīmēja, ka par spīti domstarpībām advokātes turpināja pārstāvēt iesniedzēju. Turklāt tiesa veica analīzi attiecībā uz iesniedzējas sūdzību par viņas prombūtni pirmās instances tiesas sēdē, un, pārbaudot šīs tiesas sēdes audioierakstu, secināja, ka iesniedzēju pārstāvēja I.M., kuras dalība nebija tikai vienkārša formalitāte.

77. Attiecībā uz tiesvedību Rīgas apgabaltiesā Valdība uzsvēra, ka tā bija blakus sūdzības izskatīšanai paredzēta tiesvedība, kuras mērķis ir “izskatīt jautājumus, kurus neizlēma pēc būtības”. Šādā tiesvedībā tiesai nebija nepieciešami nekādi rakstveida argumenti no lietas dalībniekiem. Blakus sūdzība tika nosūtīta otram lietas dalībniekam, un abi lietas dalībnieki tika informēti par lēmuma pieņemšanas datumu. Ja lietas dalībniekam ir pārstāvis (juridiskās palīdzības sniedzējs), tad visa informācija un materiāli tiek sūtīti tikai pārstāvim. Visi attiecīgie materiāli, tostarp tiesas lēmumi, tika augšupielādēti tiesu elektronisko pakalpojumu sistēmā, no kuras lietas dalībnieki saņēma elektroniskus paziņojumus.

78. Attiecīgi pēc tam, kad iesniedzēja iesniedza blakus sūdzību, tiesa paziņoja visiem lietas dalībniekiem par viņu procesuālajām tiesībām un pienākumiem un par to, ka lēmums būs pieejams 2017.gada 23.oktobrī. Visa turpmākā saziņa notika, izmantojot tiesu elektronisko pakalpojumu sistēmu, kurā tika augšupielādēti lietas dalībnieku iesniegtie materiāli. Tādējādi abiem tiesvedības dalībniekiem tika paziņots par viņu iesniegtajiem dokumentiem un nodrošināta piekļuve šiem dokumentiem ar vienlīdzīgiem noteikumiem. Par to liecina S.I.E.A. 2017.gada 22.oktobra paskaidrojumi, kuros skaidri norādīts, ka tie ir atbilde uz iesniedzējas 2017.gada 12.oktobrī iesniegtajiem papildu apsvērumiem. Ņemot vērā, ka iesniedzējas pilnvara netika rakstiski atsaukta, I.M. tika uzskatīta par iesniedzējas pārstāvi un turpināja saņemt paziņojumus no sistēmas. Laika posmā no 14.septembra līdz 23.oktobrim viņa piekļuva iesniedzējas lietai 10 reizes.

79. Valdība apgalvoja, ka iesniedzējas tiesības uz taisnīgu lietas izskatīšanu nebija pārkāptas, jo, ņemot vērā specifiku, kas piemīt tiesvedībai, kurā tiek izskatīta blakus sūdzība, šīs tiesvedības ietvaros nav nepieciešamības prasīt, lai lietas dalībnieki sniegtu savus apsvērumus. Attiecībā uz apsvērumiem, ko abi lietas dalībnieki bija snieguši pēc savas iniciatīvas, atzīmējams, ka lietas dalībniekiem tika dotas vienādas tiesības piekļūt šiem dokumentiem, izmantojot tiesu elektronisko pakalpojumu sistēmu. Visas problēmas, uz kurām atsaucas iesniedzēja, radās tādēļ, ka viņa

pati nebija ievērojusi obligātus procesuālos noteikumus, un tādējādi paziņojumi tika nosūtīti viņas pārstāvei, ar kuru saziņu viņa vairs neuzturēja.

(b) Tiesas vērtējums

80. Vispirms Tiesa norāda, Tiesā izskatāmās lietas apjomu nosaka iesniedzēja sūdzība vai “prasība”, ko tā iesniegusi, īstenojot savas tiesības iesniegt individuālu iesniegumu (skat. *Radomilja un citi pret Horvātiju* [Lielā palāta], Nr.37685/10 un 22768/12, 108.-109.rindkopa un 120.-122.rindkopa, 2018.gada 20.marts). Tiesas ieskatā, jaunās sūdzības, ko iesniedzēja izvirzīja pēc tam, kad Valdībai paziņojums par lietu jau bija nosūtīts (skat. iepriekš 75.rindkopu) nav viņas sākotnējās Tiesai iesniegtās sūdzības turpinājums, jo tās attiecas uz iepriekš neminētiem jautājumiem par tiesvedības taisnīgumu. Līdz ar to Tiesa neņems tās vērā savā vērtējumā (salīdzināt ar *Piryanik pret Ukrainu*, Nr.75788/01, 20.rindkopa, 2005.gada 19.aprīlis).

81. Būtībā iesniedzēja sūdzējās, ka viņa netika personīgi uzklaušīta tiesvedībā par viņas bērna atgriešanu, jo viņa nepiedalījās pirmās instances tiesas sēdē un viņas pieteikums par mutvārdu tiesas sēdi apelācijas instances tiesā tika noraidīts.

82. Tiesa iepriekš ir secinājusi, ka Konvencijas 6.pants negarantē tiesības personīgi pārstāvēt sevi tiesā, bet drīzāk vispārīgākas tiesības efektīvi izklāstīt savus argumentus lietā. Pārstāvība var būt piemērots risinājums gadījumos, kad lietas dalībnieks nevar personīgi pārstāvēt sevi tiesā (skat. *Margaretić pret Horvātiju*, Nr.16115/13, 127.-128.rindkopa, 2014.gada 5.jūnijs). Turklāt, ja mutiska uzklaušīšana ir notikusi pirmajā instancē, apelācijas līmenī piemēro mazāk stingrus standartus, ja šādas uzklaušīšanas neesamību var attaisnot ar attiecīgās tiesvedības specifiku (skat. *McIlwrath pret Krieviju*, Nr.60393/13, 146.rindkopa, 2017.gada 18.jūlijs).

83. Tajā pašā laikā Tiesa patur prātā, ka 8.pants pieprasa nacionālajām tiesām patiesi ņemt vērā procesa dalībnieku izvirzītos apsvērumus, kas var radīt izņēmumu attiecībā uz bērna tūlītēju atgriešanu (skat. *X pret Latviju* [Lielā palāta], Nr.27853/09, 106.rindkopa, ECHR 2013). Šādā tiesvedībā Tiesa piešķir lielu nozīmi lietas dalībniekiem dotajai iespējai iesaistīties lēmumu pieņemšanas procesā un efektīvi izklāstīt savus argumentus tiesnesim, kurš izskata lietu (skat., piemēram, *R.S. pret Poliju*, 68.-69.rindkopa, un *Adžić*, 55.-67.rindkopa un 83.-94.rindkopa, abas lietas citētas iepriekš).

84. Attiecībā uz izskatāmo lietu Tiesa norāda, ka pirmā sēde pirmās instances tiesā tika atlikta pēc iesniedzējas lūguma, lai viņa varētu saņemt juridisko palīdzību. Lai arī pati iesniedzēja nepiedalījās otrajā tiesas sēdē, viņu pārstāvēja advokāte. Tāpat kā nacionālās tiesas arī Tiesa noraida iesniedzējas apgalvojumu, ka viņai bija nodoms pilnvarot tikai A.R., lai viņa rīkotos viņas vārdā, jo rakstveida pilnvara tika skaidri izdota arī I.M.. Turklāt I.M. iesniedza orderi, kas oficiāli apliecina viņas pilnvaras rīkoties kā advokātei šajā tiesvedības posmā, un pārstāvēja iesniedzēju. Iesniedzēja

neapgalvoja, ka viņa būtu bijusi jāuzklausā personīgi kādas viņas personīgās pieredzes, kas varētu veidot izņēmumu attiecībā uz bērna tūlītēju atgriešanu, dēļ. Tādēļ Tiesa uzskata, ka šajā tiesvedības posmā pirmās instances tiesai bija pietiekams pamats turpināt lietas izskatīšanu iesniedzējas prombūtnē (skat. iepriekš 17.rindkopu) (atšķirībā no lietas *Selmani un citi pret bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku*, Nr.67259/14, 39.-42.rindkopa, 2017.gada 9.februāris, kurā pirmās un vienīgās instances tiesa nerīkoja sēdi, neminot iemeslu).

85. Tiesa arī atzīmē, ka iesniedzējai nebija liegta iespēja lūgt mutvārdu tiesas sēdi blakus sūdzības izskatīšanai, kaut arī par tās nepieciešamību bija jāizlemj Rīgas apgabaltiesai (sal. *Vilho Eskelinen un citi pret Somiju* [Lielā palāta], Nr.63235/00, 74.rindkopa, ECHR 2007-II). Rīgas apgabaltiesa atbildēja uz tai izvirzītajiem argumentiem un uzskatīja, ka lieta var tikt pienācīgi izskatīta rakstveida procesā (skat. iepriekš 29.rindkopu). Tiesa piekrīt nacionālās tiesas vērtējumam par to, ka iesniedzēja nav norādījusi nekādus apstākļus, kas būtu jāvērtē mutiskas uzklaušanās gaitā, un tādējādi viņa nav pietiekami pamatojusi savu pieteikumu. Tiesa arī ņem vērā to, ka iesniedzēja nesniedza pārliecinošu pamatojumu, kas attaisnotu viņas prombūtni pirmās instances tiesas sēdē (skat. iepriekš 23.rindkopu). Tādējādi Rīgas apgabaltiesas lēmumu noraidīt lūgumu lietu izskatīt mutvārdu sēdē nevar uzskatīt par nepamatotu (atšķirībā no lietas *Adžić*, citēta iepriekš, 55.-67.rindkopa, kurā tiesas sēde netika rīkota nevienā no instancēm par spīti tam, ka iesniedzēja apelācijas sūdzība tika pieņemta tieši tiesas sēdes nenoturēšanas dēļ).

86. Kopumā, kaut arī Tiesa pauž nožēlu par to, ka iesniedzēja nav tikusi uzklaušāta personīgi nacionālajās tiesās, šīs lietas konkrētajos apstākļos nevar secināt, ka viņa būtu pilnībā izmantojusi iespējas, ko viņai sniedz nacionālie tiesību akti, lai efektīvi izklāstītu savus argumentus lietā.

87. Tiesa tālāk izskatīs iesniedzējas sūdzību par to, ka viņa netika informēta par otras puses iesniegto argumentāciju. Tiesa atkārtoti norāda, ka pušu līdztiesības princips un sacīkstes princips, kas ir cieši saistīti, veido “taisnīgas lietas izskatīšanas” jēdziena pamatelementus Konvencijas 6.panta 1.punkta izpratnē. Tie prasa “taisnīgu līdzsvaru” starp lietas dalībniekiem: katram lietas dalībniekam ir jādod saprātīga iespēja izklāstīt savus argumentus lietā tādos apstākļos, kas nenostāda viņu būtiski nelabvēlīgākā situācijā salīdzinājumā ar pretējo pusi vai pusēm (skat. *Regner pret Čehijas Republiku* [Lielā palāta], Nr.35289/11, 146.rindkopa, 2017.gada 19.septembris). Papildus tam tiesības uz tiesvedību, kurā īstenots sacīkstes princips, paredz lietas dalībnieku tiesības zināt un komentēt visus iesniegtos pierādījumus vai apsvērumus, lai ietekmētu tiesas lēmumu (skat. *Kress pret Franciju* [Lielā palāta], Nr.39594/98, 65. un 74.rindkopa, ECHR 2001-VI, un *Milatová un citi pret Čehijas Republiku*, Nr.61811/00, 59.rindkopa, ECHR 2005-V).

88. Tiesa ņem vērā Valdības argumentu, ka šajā lietā ir jāņem vērā specifika, kas piemīt blakus sūdzības izskatīšanas procesam, kurā saskaņā ar nacionālajām tiesībām netiek pieprasīts apmainīties ar apsvērumiem. Tiesa iepriekš ir lēmusi, ka tiesvedība, kas ierosināta saskaņā ar Hāgas konvenciju, ir jāveic ātri, jo laika zaudēšana var novest pie neatgriezeniskām sekām attiecībās starp bērnu un vecāku, kas nedzīvo kopā ar bērnu (skat., piemēram, *M.A. pret Austriju*, Nr.4097/13, 109. un 134.rindkopa, 2015.gada 15.janvāris, un *López Guió*, citēts iepriekš, 109.rindkopa). Tāpēc Tiesa ir apstiprinājusi nepieciešamību izveidot vienkāršu tiesvedību Hāgas konvencijas kontekstā un norādījusi uz sistemātiskām problēmām nacionālās tiesvedības līmenī, ja prasība par ātrumu netika pietiekami ņemta vērā (skat. lietu *M.A. pret Austriju*, 136.rindkopa; *López Guió*, 108.-109.rindkopa; un *Hoholm*, 49.rindkopa, visas lietas citētas iepriekš).

89. Tomēr Tiesa ir lēmusi arī, ka lietas izlemšanas specifika neattaisno tādu taisnīgas tiesas pamatprincipu neievērošanu, kā sacīkstes princips un pušu līdztiesības princips (attiecībā uz ģimenes tiesībām skat. *McMichael pret Apvienoto Karalisti*, 1995.gada 24.februāris, 80.rindkopa, A sērija Nr. 307-B; attiecībā uz citiem paātrinātu procesu veidiem skat. *Beer pret Austriju*, Nr.30428/96, 18.rindkopa, 2001.gada 6.februāris; *Nideröst-Huber pret Šveici*, 1997.gada 18.februāris, 30.rindkopa, Spriedumu un lēmumu ziņojumi 1997-I; un *Özgür Keskin pret Turciju*, Nr.12305/09, 33.rindkopa, 2017.gada 17.oktobris). Strīdā iesaistītās puses var tiesiski paļauties, ka ar tām konsultēsies par to, vai attiecībā uz konkrētu dokumentu ir nepieciešami viņu apsvērumi. Šajā ziņā jo īpaši ir runa par tiesvedības dalībnieku uzticību tiesu darbībai, kas, cita starpā, balstās uz pieņēmumu, ka viņiem dota iespēja paust savu viedokli par katru dokumentu lietas materiālos (skat. *Krčmář un citi pret Čehijas Republiku*, Nr.35376/97, 43.rindkopa, 2000.gada 3.marts; *Ferreira Alves pret Portugāli* (Nr.3), Nr.25053/05, 41.rindkopa, 2007.gada 21.jūnijs; un *Nideröst-Huber*, citēts iepriekš, 29.rindkopa). Turklāt Tiesa norāda, ka šajā lietā blakus sūdzības process bija jāizmanto, lai apstrīdētu atgriešanas rīkojuma pamatotību (skat. iepriekš 50.-51.rindkopu). Tādējādi Rīgas apgabaltiesā izskatāmais jautājums attiecās nevis uz papildu procesuālo jautājumu, bet uz tā strīda pamatotības vērtējumu, par kuru tika iesniegta apelācijas sūdzība.

90. Tiesa norāda, ka saskaņā ar Civilprocesa likumu Rīgas apgabaltiesai bija jānosūta iesniedzējas blakus sūdzība otrai pusei. Nacionālajos tiesību aktos nav paredzēta turpmāka apmaiņa ar apsvērumiem. Tomēr S.I.E.A. iesniedza rakstiskus paskaidrojumus pēc savas iniciatīvas. Rīgas apgabaltiesa pievienoja šos paskaidrojumus lietas materiāliem un apkopoja tos savā galīgajā lēmumā. Iesniedzēja uzzināja par šiem paskaidrojumiem, kad saņēma Rīgas apgabaltiesas galīgo lēmumu.

91. Tiesa uzsver, ka šie paskaidrojumi, kurus iesniedza otra puse, bija tieši saistīti ar apelācijas sūdzības būtību un acīmredzami tika iesniegti, lai ietekmētu tiesu (sal. *Milatová un citi*, citēts iepriekš, 64.-65.rindkopa;

salīdzinājumā ar lietu *Stepinska pret Franciju*, Nr.1814/02, 18.rindkopa, 2004.gada 15.jūnijs, un *Sale pret Franciju*, Nr.39765/04, 19.rindkopa, 2006.gada 21.marts). Tiesa jau iepriekš ir atzinusi apelācijas sūdzības iesniedzēja tiesības tikt informētam par otras puses rakstveida apsvērumiem, kas iesniegti kā atbilde uz viņa apelāciju, un tiesības rakstiski atbildēt uz tiem (skat. *Milatová un citi*, citēts iepriekš, 60.-66.rindkopa; *Zahirović pret Horvātiju*, Nr.58590/11, 44.-50.rindkopa, 2013.gada 25.aprīlis; un *Wynen pret Beļģiju* Nr.32576/96, 32.rindkopa, ECHR 2002-VIII). Līdz ar to iesniedzējai bija jāizlemj, vai attiecībā uz šo dokumentu bija nepieciešami viņas komentāri (sal. *Ferreira Alves*, 40.-41.rindkopa, un *Nideröst-Huber*, 29.rindkopa, abas lietas citētas iepriekš). Tam, cik lielā mērā šie iesniegtie argumenti ietekmēja tiesas vērtējumu, nav izšķirošas nozīmes attiecībā uz iesniedzējas tiesībām uz taisnīgu lietas izskatīšanu (skat. *Kuopila pret Somiju*, Nr.27752/95, 35.rindkopa, 2000.gada 27.aprīlis; skat. arī *Milatová un citi*, 65.rindkopa, un *Nideröst-Huber*, 27.rindkopa, abas lietas citētas iepriekš).

92. Tādējādi, lai sasniegtu taisnīgumu, tiesai bija jāinformē iesniedzēja, ka šie rakstiskie apsvērumi ir iesniegti un ka viņa var komentēt tos rakstiski, ja viņa vēlas (sal. *Milatová un citi*, minēta iepriekš, 61.rindkopa). Tiesa jau iepriekš ir secinājusi, ka ir iespējami dažādi veidi, kā nacionālajās tiesībās var īstenot prasību par to, ka abiem lietas dalībniekiem ir jādod iespēja zināt un komentēt apsvērumus, ko iesniegusi otra puse. Tomēr neatkarīgi no izvēlētas pieejas ir jānodrošina, ka otrai pusei būs reāla iespēja komentēt tos apsvērumus (skat. *Zahirović*, citēts iepriekš, 42.rindkopa).

93. Tiesa norāda, ka nacionālie tiesību akti nepieprasīja, lai iesniedzēja tiktu informēta otras puses apsvērumiem, kas tika iesniegti kā atbilde uz viņas blakus sūdzību, vai viņai dot iespēju sagatavot atbildi uz šiem apsvērumiem. Tiesa uzskata, ka šāds trūkums var radīt situācijas, kas nav saderīgas ar tiesībām uz sacīkstes principa ievērošanu (skat., piemēram, *Yvon pret Franciju*, Nr.44962/98, 39.rindkopa, ECT 2003-V un *Zahirović*, citēts iepriekš, 47.rindkopa). Tomēr tā ņem vērā Valdības argumentu, ka visa informācija tika augšupielādēta tiesu elektronisko pakalpojumu sistēmā, informējot lietas dalībnieku pārstāvjus par viņu oponentu iesniegtajiem apsvērumiem un nodrošinot piekļuvi šiem apsvērumiem, kā arī ļaujot lietas dalībniekiem iesniegt savas atbildes pēc savas iniciatīvas. Šajā ziņā izskatāmā lieta ir jānošķir no lietām, kurās lietas dalībniekiem bija jāiepazīstas ar lietas materiāliem tiesas kancelejā pēc savas iniciatīvas, lai uzzinātu par attiecīgiem iesniegtiem apsvērumiem (skat. *Göç pret Turciju* [Lielā palāta], Nr.36590/97, 57.rindkopa, ECHR 2002-V; *Milatová un citi*, citēts iepriekš, 61.rindkopa; un *Özgür Keskin*, citēts iepriekš, 35.-36.rindkopa).

94. Neskatoties uz to, Tiesa nevar neatzīmēt acīmredzamu procesuālo nenoteiktību, kas attiecas uz lietas dalībnieku apsvērumu iesniegšanu tiesvedības laikā Rīgas apgabaltiesā. Tā kā lietas dalībnieku tiesības iesniegt apsvērumus un piemērojamos termiņus neregulē nedz Civilprocesa likumā skaidri noteikta norma, nedz arī skaidri tiesas norādījumi, abi lietas dalībnieki

iesniedza vairākus papildinājumus un argumentus pēc savas iniciatīvas, no kuriem daži tika saņemti jau pēc tam, kad tiesas lēmums bija oficiāli pieņemts (skat. iepriekš 26.-27.rindkopu). Šajā ziņā Tiesa uzsver, ka Līgumslēdzējām Pusēm ir jāīsteno pienācīga rūpība, nodrošinot 6.pantā garantēto tiesību efektīvu izmantošanu (sal. *mutatis mutandis Fretté pret Franciju*, Nr.36515/97, 49.rindkopa, ECHR 2002-I).

95. Tiesa arī norāda, ka saskaņā ar Valdības apsvērumiem, kurus iesniedzēja neapstrīdēja, abu lietas dalībnieku pārstāvji saņēma paziņojumus par jauniem dokumentiem, kas tika augšupielādēti tiesu elektronisko pakalpojumu sistēmā (skat. 77.-79.rindkopu). Līdz ar to S.I.E.A pārstāvis tika informēts par iesniedzējas blakus sūdzību un par viņas papildu apsvērumiem, nodrošinot viņam iespēju sagatavot atbildi (skat. iepriekš 27.rindkopu). Savukārt sistēmas paziņojumi par S.I.E.A. iesniegtajiem apsvērumiem tika sūtīti I.M., kura vairs nebija pilnvarota pārstāvēt iesniedzēju. Tāpēc iesniedzēja, kurai pašai nebija piekļuves tiesu elektronisko pakalpojumu sistēmai, nesaņēma informāciju par S.I.E.A. 2017.gada 17.oktobrī iesniegtajiem apsvērumiem un viņai nebija iespējas atbildēt uz viņa argumentiem. Šajā ziņā Valdība apgalvoja, ka tas, ka iesniedzēja netika personīgi informēta, bija saistīts ar to, ka viņa nebija paziņojusi nacionālajām tiesām par viņas dotā pārstāvības pilnvarojuma atsaukšanu. Savukārt iesniedzēja apgalvoja, ka saskaņā ar nacionālajā regulējumā ietvertajiem noteikumiem par pārstāvību viņa pati pārstāvēja sevi Rīgas apgabaltiesā, līdz ar to visi paziņojumi un dokumenti bija jānosūta personīgi viņai.

96. Šajā ziņā Tiesa atzīmē, ka iesniedzēja pati iesniedza savu blakus sūdzību savā vārdā un nacionālajām tiesām nebija iesniegts orderis par viņas pārstāvību Rīgas apgabaltiesā. Ņemot to vērā, Tiesa neatstāj bez ievērības nacionālo tiesību aktu prasību par orderu obligātu iesniegšanu un to, kā Augstākā tiesa ir interpretējusi šo prasību (skat. iepriekš 56.-57. un 60.-62.rindkopu). Ņemot vērā Augstākās tiesas izmantoto pieeju, Tiesa uzskata par pamatotu iesniedzējas argumentu, ka I.M. pārstāvība Rīgas apgabaltiesā netika oficiāli noformēta saskaņā ar nacionālo tiesību aktu prasībām un tāpēc to nevar uzskatīt par pamatotu. Kaut arī Civilprocesa likumā ir noteikts, ka nacionālās tiesas ir jāinformē par pilnvarojuma atsaukšanu, ņemot vērā nacionālo tiesu judikatūru (skat. iepriekš jo īpaši 61. un 62.rindkopu), Tiesa nevar secināt, ka gadījumā, ja šāda informācija netiek sniegta, tiks uzskatīts, ka dažādās tiesu instancēs personu pārstāv tas pats advokāts. Turklāt Tiesa norāda, ka Rīgas apgabaltiesa sazinājās ar iesniedzēju personīgi, neskatoties uz nacionālo tiesību aktu prasību par to, ka visi dokumenti un paziņojumi ir jānosūta personas pārstāvim, ja šāds pārstāvis ir iecelts (skat. iepriekš 24. un 58. rindkopu).

97. Tādējādi, kaut arī iesniedzēja nebija izpildījusi prasību, saskaņā ar kuru viņai bija jāpaziņo tiesai par viņas pilnvarojuma atsaukšanu, Rīgas apgabaltiesa sazinājās ar viņu, nevis ar advokāti, kā to pieprasa nacionālie tiesību akti, un nepārbaudīja, vai ir ticis izdots orderis, kas atļauj īstenot

pārstāvību apelācijas tiesvedībā. Tā rezultātā iesniedzēja nesaņēma informāciju par S.I.E.A. iesniegtajiem apsvērumiem un tādējādi tika nostādīta nelabvēlīgākā situācijā salīdzinājumā ar pretējo pusi.

98. Līdz ar to Tiesa konstatē, ka iesniedzējas neinformēšana par S.I.E.A. iesniegtajiem apsvērumiem un tas, ka viņai nebija iespējas atbildēt uz šiem apsvērumiem, nozīmēja, ka viņa nevarēja piedalīties tiesvedībā Rīgas apgabaltiesā atbilstoši pušu līdztiesības principam un sacīkstes principam. Tādējādi tika pārkāpts Konvencijas 6.pants.

99. Visbeidzot Tiesa neuzskata, ka apstāklim, ka iesniedzēja saņēma galīgo lēmumu trīs dienas pēc tā pieņemšanas, bija papildus negatīva ietekme uz šīs tiesvedības taisnīgumu.

B. Sūdzības par Konvencijas 8.pantu

1. Pieņemamība

100. Vispirms Tiesa norāda, un par to nav strīda starp lietas dalībniekiem, ka iesniedzējas un viņas meitas iespēja turpināt dzīvot kopā ir būtisks apsvērum, kas acīmredzami ietilpst ģimenes dzīves tvērumā Konvencijas 8.panta izpratnē, un tādējādi šis pants ir piemērojams izskatāmajā lietā (skat. līdztekus daudziem citiem autoritatīviem avotiem *Maumousseau un Washington pret Franciju*, Nr.39388/05, 58.rindkopa, 2007.gada 6.decembris).

101. Turklāt Valdība apgalvoja, ka pēc tam, kad iesniedzēja bija vērsusies ar iesniegumu Tiesā, viņa turpināja izmantot nacionālos tiesību aizsardzības līdzekļus, lai apturētu atgriešanas rīkojuma izpildi. Turpmākā izpildes apturēšana 2017.gada 21.decembrī parādīja, ka šis tiesību aizsardzības līdzeklis bija efektīvs un pieejams un nodrošināja reālas izredzes uz labvēlīgu jautājuma risināšanu. Tāpēc brīdī, kad iesniedzēja iesniedza savu iesniegumu Tiesā, viņa vēl nebija izsmēlusi pieejamos nacionālos tiesību aizsardzības līdzekļus.

102. Iesniedzēja tam nepiekrita. Viņa norādīja, ka 2017.gada 8.septembra lēmums, ar kuru noteikts atgriezt K.S.A. Norvēģijā, tika atstāts spēkā 2017.gada 23.oktobrī un tas bija saistošs un izpildāms. Tiesvedība, uz kuru atsaucas Valdība, attiecās tikai uz atgriešanas rīkojuma izpildes pagaidu apturēšanu.

103. Neizskatot jautājumu par to, vai Valdības norādītais tiesību aizsardzības līdzeklis bija efektīvs un vai iesniedzējai tas bija jāizmēl, Tiesa norāda, ka faktiski iesniedzēja to ir izsmēlusi. Ar 2017.gada 21.decembra lēmumu atgriešanās rīkojuma izpilde tika apturēta. 2018.gada 13.februārī šis lēmums tika atcelts apelācijas kārtībā un apturēšana arī tika atcelta. Turpmākie iesniedzējas centieni apturēt atgriešanas rīkojuma izpildi nebija veiksmīgi. Tāpēc Valdības arguments par neizsmelšanu ir noraidāms.

104. Visbeidzot Tiesa norāda, ka šī sūdzība nav acīmredzami nepamatota Konvencijas 35.panta 3.punkta a) apakšpunkta izpratnē un nav nepieņemama citu iemeslu dēļ. Tādējādi tā ir jāatzīst par pieņemamu.

2. *Sūdzības būtība*

(a) *Lietas dalībnieku apsvērumi*

i) Iesniedzēja

105. Pirmkārt, iesniedzēja apstrīdēja nacionālo tiesu secinājumu, ka pirms pārcelšanās uz Latviju viņas meitas pastāvīgā dzīvesvieta bija Norvēģijā un ka viņu brauciens uz Latviju uzskatāms par prettiesisku aizvešanu.

106. Otrkārt, nacionālās tiesas nebija centušās noskaidrot bērna labākās intereses. Tiesām bija pienākums padziļināti izvērtēt visu ģimenes situāciju un veselu virkni apsvērumu, jo īpaši faktiskos apstākļus, emocionālos, psiholoģiskos, materiālos un medicīniska rakstura apsvērumus. Tā vietā nacionālās tiesas norādīja, ka tām nav jānoteic vecāku aizgādība un atteicās izskatīt svarīgus apsvērumus vai iegūt papildu pierādījumus. Bērna intereses pat netika pieminētas. Tiesas arī uzskatīja par nebūtisku to, ka emocionālu un finansiālu iemeslu dēļ pati iesniedzēja nespēs doties uz Norvēģiju, kur viņai nav māju, radnieku vai darba.

107. Bet galvenais, tiesas nav izskatījušas pierādījumus, kas liecina par S.I.E.A. vardarbību. Iesniedzēja iesniedza psihiatra un ģimenes psihoterapeita rakstiskus atzinumus, kas liecina par K.S.A. traumatiskām atmiņām par dzīvi ar viņas tēvu. Šie dokumenti pārliecinoši pierādīja, ka K.S.A. tika pakļauta vismaz emocionālai vardarbībai no viņas tēva puses, un bija lieciniece fiziskai vardarbībai pret savu māti. Tiesas tikai pārstāstīja šo dokumentu saturu un izvēlējās neņemt tos vērā. Tādējādi ar 2017.gada 8.septembra lēmumu apgabaltiesa nolēma atgriezt Norvēģijā – faktiski atgriezt tēvam – bērnu, kurš tajā brīdī atradās psihiatriskās slimnīcas stacionārā tēva vardarbības dēļ.

108. Turklāt iesniedzēja iesniedza apelācijas instances tiesā papildu dokumentus par sava vīra vardarbību, kurus tā nebija izanalizējusi. Cita starpā, viņa atsaucās uz 2017.gada 6.septembra eksperta atzinumu par 2.jūlija audioierakstu (skat. iepriekš 12. un 23.rindkopu).

109. Visbeidzot tiesas nav padziļināti pārbaudījušas atbilstošās garantijas un reālus aizsardzības pasākumus Norvēģijā. Tās uzskatīja, ka risks ciest smagu kaitējumu var pastāvēt tikai tad, ja iesniedzēja iepriekš bija vērsusies Norvēģijas tiesībsargājošajās iestādēs un šīs iestādes nespēja novērst vardarbību pret bērnu. Tiesas nav ņēmušas vērā iesniedzējas centienus iesaistīt Norvēģijas iestādes.

(ii) Valdība

110. Valdība neapstrīdēja to, ka atgriešanas rīkojums bija iejaukšanās iesniedzējas ģimenes dzīvē. Tomēr šī iejaukšanās notika saskaņā ar likumu, jo tā balstījās uz Hāgas konvenciju un Cīvilprocesa likumu. Valdība uzsvēra, ka tādu jēdzienu kā “pastāvīgā dzīvesvieta” un “nelikumīga aizvešana” noteikšana ietilpst valsts iestāžu kompetencē. Turklāt iejaukšanās darbībai bija leģitīms mērķis aizsargāt iesniedzējas meitas un viņas tēva tiesības un intereses.

111. Valdība nepiekrīta tam, ka tiesas nav pārbaudījušas vispārējo ģimenes situāciju padziļināti, jo tika ņemta vērā vesela virkne apsvērumu, tostarp faktiskā, emocionālā, psiholoģiskā un medicīniskā rakstura apsvērumi. Šādai “visas ģimenes situācijas padziļinātai pārbaudei” nebūtu jāizvērsas par vecāku aizgādības jautājumu izvērtēšanu, jo tas būtu pretrunā Hāgas konvencijas primārajam mērķim. Tiesas pieņēma izsvērtu un pamatotu lēmumu, pievēršot vislielāko uzmanību nolaupītā bērna interesēm. Tiesas ir rūpīgi izvērtējušas īpašos lietas apstākļus un vērtējušas lielu uzmanību apsvērumiem par iespējamo kaitējumu bērnam pēc viņas atgriešanas. Nacionālās tiesas, pamatojoties uz to rīcībā esošajiem dokumentiem, pārliecinājās, ka K.S.A. atgriešana Norvēģijā nepakļaus viņu Hāgas konvencijas 13.pantā minētajiem riskiem.

112. Nacionālās tiesas arī pārliecinājās, ka Norvēģijā pastāv sociālās aprūpes un tiesībsargājošās iestādes un ka vajadzības gadījumā šīs iestādes var nodrošināt pienācīgu aizsardzību. Brīdī, kad tika pieņemti attiecīgie lēmumi, Norvēģijas iestādes jau zināja par iesniedzējas ģimenes stāvokli, jo S.I.E.A. bija lūdzis tās iesaistīties, un pēc K.S.A atgriešanās Norvēģijā tiktu veikti īpaši individuālām vajadzībām pielāgoti pasākumi. Iesniedzēja nav precizējusi, kāda veida papildu garantijas bija jāsaņem.

b) Tiesas vērtējums

113. Tiesa secina, ka lēmums par K.S.A. atgriešanu Norvēģijā bija iejaukšanās iesniedzējas ģimenes dzīvē. Tādēļ atliek noskaidrot, vai šī iejaukšanās notika “saskaņā ar likumu”, vai tai bija viens vai vairāki leģitīmi mērķi un vai tā bija “nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā” (skat. *Neulinger un Shuruk pret Šveici* [Lielā palāta], Nr.41615/07, 91.rindkopa, ECHR 2010).

114. Iesniedzēja apgalvoja, ka nacionālās tiesas ir pieļāvušas kļūdu, secinot, ka Hāgas konvencijas 3.pants ir piemērojams, jo gan Latvija, gan Norvēģija bija viņas meitas pastāvīgā dzīvesvieta un viņu braucienu uz Latviju nevar raksturot kā “prettiesisku aizvešanu”. Tiesa uzskata, ka tādējādi viņa apgalvoja, ka iejaukšanās nav notikusi saskaņā ar likumu.

115. Tiesa atkārtoti norāda, ka tas nav Tiesas uzdevums vērtēt faktu vai tiesību kļūdas, ko, iespējams, pieļāvusi nacionālā tiesa, ja vien un ciktāl tās nepārkāpj Konvencijā aizsargātās tiesības un brīvības, un nacionālajām tiesām ir jārisina nacionālo tiesību aktu, kā arī vispārējo starptautisko tiesību normu un starptautisko līgumu interpretācijas un piemērošanas jautājumi

(skat *X pret Latviju* [Lielā palāta], Nr.27853/09, 62.rindkopa, ECHR 2013). Nacionālās tiesas rūpīgi izskatīja iesniedzējas iebildumus pret Hāgas konvencijas 3.panta piemērošanu. Tās sniedza skaidru pamatojumu saviem secinājumiem, un to izmantotā pieeja neliecina par patvaļu. Līdz ar to Tiesai nav pamata apšaubīt nacionālo tiesu secinājumus par Hāgas konvencijas 3.panta piemērojamību. No tā izriet, ka apstrīdētā iejaukšanās notika saskaņā ar likumu Konvencijas 8.panta izpratnē.

116. Tāpat Tiesa piekrīt, ka lēmumam par K.S.A. atgriešanu bija legītīms mērķis aizsargāt viņas un viņas tēva tiesības un brīvības.

117. Tādējādi galvenais jautājums, uz ko jāatbild šajā lietā, ir, vai iejaukšanās bija “nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā”. Vispārējie principi, kas jāievēro nacionālajām tiesām, vērtējot lūgumus par atgriešanu saskaņā ar Hāgas konvenciju, un Tiesai, izskatot sūdzības par šādu tiesvedību, ir noteikti lietā *X pret Latviju* (citēts iepriekš, 92.-108.rindkopa). Proti, Tiesa secināja:

“106. Tiesa uzskata, ka Eiropas konvencijas un Hāgas konvencijas [...] saskaņotu interpretāciju var sasniegt, ja tiek ievēroti divi turpmāk norādītie nosacījumi. Pirmkārt, tiesai, kura ir saņēmusi pieprasījumu, patiesi ir jāņem vērā faktori, kas var veidot izņēmumu attiecībā uz bērna tūlītēju atgriešanos, piemērojot minētās Konvencijas 12., 13.un 20.pantu, jo īpaši, ja tos ir norādījusi kāda no procesā iesaistītajām pusēm. Tad tiesai attiecībā uz to ir jāpieņem pietiekami pamatots lēmums, lai sniegtu iespēju Tiesai pārliecināties, ka šie jautājumi ir pienācīgi izskatīti. Otrkārt, šie faktori ir jānovērtē Konvencijas 8.panta gaismā (skatīt iepriekš minēto „*Neulinger* un *Shuruk*”, 133.rindkopa).

107. Tā rezultātā Tiesa uzskata, ka šajā jomā Konvencijas 8.pants uzliek nacionālajām institūcijām īpašu procesuālu pienākumu: izvērtējot pieteikumu par bērna atgriešanu, tiesām ir ne tikai jāizvērtē strīdīgie apgalvojumi par „nopietnu risku” bērna atgriešanas gadījumā, bet ir arī jāpieņem lēmums, norādot konkrētus iemeslus lietas apstākļu gaismā. Gan atteikums ņemt vērā iebildumus par atgriešanu, kas varētu atbilst Hāgas konvencijas 12., 13. un 20.pantam, gan nepietiekama lēmuma argumentācija, noraidot šos iebildumus, būtu pretrunā Konvencijas 8.panta prasībām un arī Hāgas konvencijas mērķiem un nolūkam. Ir nepieciešams veltīt pienācīgu uzmanību šādiem apgalvojumiem, ko apliecina nacionālo tiesu argumentācija, kas nav automātiska un stereotipiska, bet pietiekami detalizēta, ņemot vērā izņēmumus, kas noteikti Hāgas konvencijā un kuri ir jāinterpretē precīzi („*Maumousseau* un *Washington*”, citēts iepriekš, 73.rindkopa). Tas arī ļaus Tiesai, kuras uzdevums nav rīkoties nacionālo tiesu vietā, veikt tai uzticēto Eiropas uzraudzību.

108. Turklāt ņemot vērā, ka Hāgas konvencijas preambula paredz bērnu atgriešanos „pastāvīgās dzīvesvietas valstī”, tad tiesai ir jāpārlicinās, ka šajā valstī pārliecināti tiek sniegta pietiekama aizsardzība, un, ja pastāv zināmi riski, ka ir pieejami reāli aizsardzības pasākumi”.

118. Tādējādi Tiesai ir jāpārbauda, vai nacionālās tiesas patiesi ņēmušas vērā iesniedzējas iebildumus pret viņas meitas atgriešanu, vai lēmumi šajā sakarā bija pietiekami pamatoti un vai tiesas ir pārliecinājušās, ka atgriešanas valstī pastāv pienācīgas garantijas un reāli aizsardzības pasākumi.

119. ņemot vērā iesniedzējas apgalvojumus, Tiesa uzskata par nepieciešamu atkārtoti norādīt, ka “bērna labākās intereses” nevar izprast

identiski neatkarīgi no tā, vai tiesa izskata lūgumu par bērna atgriešanu saskaņā ar Hāgas konvenciju, vai pieņem lēmumu par pieteikumu aizgādības vai vecāku varas noteikšanai. Bērna intereses ir Hāgas konvencijas pamatjēgas sastāvdaļa un atgriešanas procesa kontekstā tās ir jāvērtē Hāgas konvencijā paredzēto izņēmumu gaismā (skat. *X pret Latviju*, citēts iepriekš, 100.-101.rindkopa). Tādēļ to, ka nacionālās tiesas noraida noteiktu informāciju un pierādījumus kā nesvarīgus konkrētajā tiesvedībā, nevar uzskatīt par bērna labākās intereses ignorēšanu.

120. Attiecībā uz argumentiem, kurus nacionālās tiesas neesot ņēmušas vērā, atzīmējams, ka Tiesas rīcībā esošie dokumenti neliecina par to, ka iesniedzēja būtu paudusi nacionālajās tiesās savas bažas par savu iespējamo nespēju atgriezties Norvēģijā, vai informējusi tās par saviem centieniem iesaistīt Norvēģijas institūcijas strīdā. Līdz ar to nešķiet, ka šo jautājumu neizskatīšanu varētu attiecināt uz nacionālajām tiesām.

121. Turpretī iesniedzējas apgalvojumi par S.I.E.A. vardarbību un jautājums par to, vai to varētu pielīdzināt Hāgas konvencijas 13.pantā izklāstītajiem apstākļiem, ieņēma centrālo vietu nacionālo tiesu vērtējumā. Pirms secināt, ka Hāgas konvencijas 13.panta nosacījumi nav izpildīti, nacionālās tiesas detalizēti izskatīja to rīcībā esošos pierādījumus un vērtēja S.I.E.A. vardarbības iespējamību. Tās, jo īpaši, pievērsa uzmanību pierādījumu pretrunīgumam un paskaidroja iemeslus, kāpēc lielāka nozīme tika piešķirta galvenokārt pierādījumiem, kas norādīja uz vardarbības neesamību ģimenē. Tās arī ņēma vērā to, ka iesniedzēja nav iesaistījusi Norvēģijas tiesībsargājošās iestādes, kā arī viņas uzvedību, kas izpaudās kā nevēlēšanās risināt konfliktu ar S.I.E.A. (skat. iepriekš 20.-21. un 32.rindkopa).

122. Attiecībā uz nacionālo tiesu veikto pierādījumu ticamības vērtējumu Tiesa uzsver, ka nacionālajām tiesām ir iespēja komunicēt ar lietas dalībniekiem tieši un tās tieši uzklaua pierādījumus (sal. *Anghel*, citēts iepriekš, 80. un 85.rindkopa). Izšķirošas nozīmes nepiešķiršana lietas dalībnieka iesniegtajām psihiatriskām vai citām medicīniskām pārbaudēm, jo īpaši, ja pierādījumi ir pretrunīgi, ir saderīga ar nacionālajām tiesām piešķirto rīcības brīvību (sal. *B. pret Beļģiju*, Nr.4320/11, 72.rindkopa, 2012.gada 10.jūlijs, un *M.R. un L.R. pret Igauniju* (lēmums.), Nr.13420/12, 44.rindkopa, 2012.gada 15.maijs). Nacionālās tiesas nonākšanu pie secinājuma, kas atšķiras no secinājuma, ko vēlas viens no lietas dalībniekiem, nevar pielīdzināt kāda konkrēta argumenta vai pierādījuma neņemšanai vērā. Ņemot vērā nacionālo tiesu sniegto argumentāciju, Tiesa uzskata, ka visi iesniedzējas izvirzītie iebildumi tika patiesi ņemti vērā un izskatīti nacionālajās tiesās, pat ja viņas sniegtajiem pierādījumiem netika piešķirta nozīme, kuru viņa vēlējās (sal. ar lietu *X pret Latviju*, citēta iepriekš, 114.rindkopa, un *Karrer*, citēta iepriekš, 46.rindkopa).

123. Turklāt savā secinājumā par to, ka Norvēģijā pastāv pienācīgas garantijas un reāli aizsardzības pasākumi, nacionālās tiesas atsaucās uz

Norvēģijas iestādēm, kuru palīdzību bija lūdzis S.I.E.A. un kuras jau tika iesaistītas ģimenes strīdā (skat. iepriekš 32.rindkopu). Iesniedzēja nav sniegusi nevienu argumentu, kāpēc šīs iestādes nebūtu spējīgas īstenot savas funkcijas.

124. Attiecībā uz blakus sūdzības izskatīšanu Tiesa norāda, ka lielāko daļu iesniedzējas sniegto pierādījumu apelācijas instances tiesa faktiski ir izanalizējusi. Tomēr eksperta atzinums par 2017.gada 2.jūlija ierakstu (skat. iepriekš 23.rindkopu) tika pieminēts, tikai kad tiesa apkopoja iesniedzējas argumentus. Kaut arī žēl, ka apelācijas instances tiesa tieši nav izskatījusi šo pierādījumu, Tiesa neuzskata, ka šī neizskatīšana vien varētu novest pie secinājuma par iesniedzējas tiesību uz ģimenes dzīves neaizskaramību pārkāpumu. Rīgas apgabaltiesa tomēr atzīmēja, ka secinājums par fiziskā vai psiholoģiskā kaitējuma riska neesamību tika balstīts uz pierādījumiem kopumā (skat. iepriekš 32.rindkopu). Turklāt tiesu secinājums par vardarbības neesamību, cita starpā, tika balstīts uz psihiatrisko atzinumu analīzi un citiem pierādījumiem, kas liecina par iespējamā incidenta potenciālām sekām, ieskaitot informāciju no Latvijas aizgādības iestādes (skat. iepriekš 20.rindkopu). Tādējādi, aplūkojot eksperta atzinumu plašākā kontekstā, Tiesa neuzskata, ka tas varēja ietekmēt nacionālo tiesu izdarītos secinājumus.

125. Visbeidzot par spīti tās secinājumiem attiecībā uz 6.pantu (skat. iepriekš 87.-98.rindkopu), Tiesa neuzskata, ka šī procesuālā nepilnība Rīgas apgabaltiesas tiesvedībā ir novedusi pie tā, ka iesniedzējas un viņas meitas likumīgās intereses nav tikušas ņemtas vērā (sal. *R.S. pret Poliju*, 68.-69.rindkopa, un *Karrer*, 52.-53.rindkopa, abas lietas citētas iepriekš). Pirmās instances tiesā iesniedzēja varēja sniegt savus argumentus lietā ar savas pilnvarotās pārstāves starpniecību, un apelācijas instances tiesā viņa iesniedza blakus sūdzību un iesniedza vairākus papildu apsvērumus. Nacionālās tiesas patiesi ņēma vērā visus viņas izvirzītos argumentus, un to lēmumi bija pietiekami pamatoti. Tiesa, pamatojoties uz tās rīcībā esošajiem dokumentiem, ir pārliecinājusies, ka nacionālās tiesas, ievērojot savas rīcības brīvības robežas, nodrošināja taisnīgu līdzsvaru starp strīdā iesaistītajām interesēm, jo īpaši ņemot vērā, ka vispirms ir jāievēro bērna labākās intereses.

126. Attiecīgi Konvencijas 8.pants nav pārkāpts.

II. KONVENCIJAS 41.PANTA PIEMĒROŠANA

127. Konvencijas 41.pants noteic:

„Ja Tiesa konstatē, ka ir noticis Konvencijas vai tās protokolu pārkāpums, un ja attiecīgās Augstās Līgumslēdzējas Puses iekšējās tiesību normas paredz tikai daļēju šī pārkāpuma seku novēršanu, Tiesa, ja nepieciešams, cietušajai pusei piešķir taisnīgu atlīdzību”.

A. Kaitējums

128. Iesniedzēja lūdz piešķirt 50 000 eiro (EUR) par nemateriālo kaitējumu

129. Valdība apgalvoja, ka iesniedzēja nav pierādījusi nemateriālā kaitējuma esamību un ka pārkāpuma konstatēšana būs pietiekama kompensācija. Atsaucoties uz Tiesas judikatūru, kas skar 8.panta pārkāpumus saistībā ar tiesvedībām par Hāgas konvenciju piemērošanu, Valdība apgalvoja, ka kompensācijai šajā gadījumā nevajadzētu pārsniegt 7 000 EUR.

130. Ievērojot taisnīguma principu, kā to prasa Konvencijas 41.pants, Tiesa piešķir iesniedzējai 2 000 EUR par nemantisko kaitējumu.

B. Izmaksas un izdevumi

131. Iesniedzēja nav iesniegusi nevienu prasījumu attiecībā uz tiesāšanās izmaksām un izdevumiem. Līdz ar to Tiesa šajā sadaļā atlīdzību nepiešķir.

C. Nokavējuma procenti

132. Tiesa uzskata, ka nokavējuma procentu likme ir vienāda ar Eiropas Centrālās bankas rezerves aizdevumu procentu likmi, kurai pieskaitīti trīs procentpunkti.

ŠO IEMESLU DĒĻ TIESA VIENBALSĪGI

1. *Atzīt* pieteikumu par pieņemamu izskatīšanai;
2. *Nolemj*, ka ir noticis Konvencijas 6.panta pārkāpums attiecībā uz pušu līdztiesības principu un sacīkstes principu.
3. *Nolemj*, ka nav noticis Konvencijas 6.panta pārkāpums attiecībā uz pārējiem iesniedzējas sūdzību aspektiem, attiecībā uz kuriem būtu piemērojama šī tiesību norma;
4. *Nolemj*, ka nav noticis Konvencijas 8.panta pārkāpums;

5. *Nolemj,*

- a) ka valstij-atbildētājam trīs mēnešu laikā no dienas, kad spriedums saskaņā ar Konvencijas 44.panta 2.punktu ir kļuvis galīgs, ir jāsamaksā iesniedzējai 2000 EUR (divi tūkstoši eiro), pieskaitot jebkurus ieturamos nodokļus, par nemantisko kaitējumu;
- b) ka sākot no augstāk minētā trīs mēnešu termiņa iestāšanās līdz samaksas veikšanai, par šo naudas summu ir jāmaksā procenti pēc likmes, kas ir vienāda ar attiecīgajā laika periodā spēkā esošo Eiropas Centrālās bankas rezerves aizdevumu procentu likmi nokavējuma periodā, pieskaitot tai trīs procentpunktus

6. *Noraida* iesniedzējas prasību par taisnīgu atlīdzību pārējā daļā.

Sagatavots angļu valodā un atbilstoši Tiesas reglamenta 77.punkta 2. un 3.apakšpunktam rakstveidā paziņots 2019.gada 19.septembrī.

Claudia Westerdiek
Sekretāre

Angelika Nußberger
Priekšsēdētāja